

15-dik sz. Aprilis 15. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi R. U. S. A.

Előfizetési feltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postán megtalál.

Hirdetmények díja : 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-teré 7-dik sz.)
a köziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1866.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDASZÉNÁL.

TARTALOM.

Ülkék: „Lévai Henrik.“ — „A rab“ (Költ.) *Udvardy Géza*. — „A gorsell templom.“ *Vértessy Arnoldtól.* — „Egy sziklat uzsoról.“ *Molnar Antaltól.* — „Erdélyi képek.“ *Há-
vassy Baládtól.* — „Uj szigetek a görög sziget-tengeren.“ — *Molnar Antaltól.* — „A struc-madár.“ — „Széchenyi szobor-
terre Izó Miklóztól.“ — „A tatár sátor és lakói.“ *Vámbéry
Arminiótól.* — „Levelek Párisból.“ *Irdányi Dénieltől.* — „Egy
hét története.“ *Vadnai Károlytól.* — „Vegyes közlemények.“

— „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Zeneművek.“ — „Nem-
zeti színház.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

Képek: „Lévai Henrik.“ — „Deák Ferenc nyári laka
Sz. Lászlón.“ — „A struc-madár.“ — „Szent-László, Deák
Ferenc nyári tartózkodási helye.“ (Rajz. *Keleti Gusztáv.*) —
„Széchenyi István szobra.“ (Rajz. *Keleti Gusztáv.*) — „Kép-
talány.“

Ujdonságok.

— *(A képviselőház)* husvétii szünnepjain
után ápril 11-dikén tartotta első ülését, mely több
kérvény bejelentése igazolási viták közt folyt
le. Nagybánya város polgárai kérvényükben a deb-
reczeni-szathmári-izgati vasutat szorgalmazzák. *Dé-
csy László* középszolnokmegyei csehi kerületi
képviselő igazolása körül hosszas vitakozás fejlő-
dött ki, melynek végeredménye, a választásnál
előfordult véres verekedések következtében, *Dé-
csy* választásának megsemmisítése lön.

— *(A képviselőház ápril 12-ik ülésében)* több
erdélyi képviselő igazolása után, az elnök jelentést
 tett az új képviselőház átvétele felől, s tudtul adá,
 hogy a következő ülés már ott fog megtartatni. Az
 erdélyi képviselők igazolása e héten befejeztetvén,
 a 15 erdélyi tagnak a közügyek bizottmányába
 történendő megválasztása a hétfői ülésre tüze-
 tett ki.

— *(Császárné Ó Felsője B. Fűredre utazása)*
 mind bizonyosabb lesz. Május közepétől két hó-
 napig fog a fűrdőben időzni. Bayer kormánytaná-
 csos a kellő intézkedések megtétele végett már
 több hetet töltött Fűredén. Császárné a bal-
 toni fűrdőt fogja használni számára külön ki-
 fűrdőházat állitnak föl. Császárné Ó Felsője is egy
 ideig Fűredén fog mulatni.

— *(Deák Ferenc új arcképe)* Deák Ferenc
 nagy hazánkfiának egy új s bizonyos jeles arcké-
 pere van kiállításunk Székely Bertalan esetje után,
 kinek baráti közbenjárás folytán, megígérte De-
 ák, hogy közelebb ülni fog. Székely új életnagy-
 asághoz készülő arcképet egyelőre a párisi világ-
 társaság küldi, ezután pedig valamelyik párisi köz-
 önközlésnek fogja felajánlani.

— *(Arany János koszorús költőnk)* pesti hölgy-
 tisztelői — mintegy 25—30-an — kelleme megle-
 petésben részesítették. Nagy-szombaton midőn
 Arany hazulról elment, szobájába igen szép író-
 asztalt helyeztek, s arra egy levéltartót, melyet
 gyöngédkézek készitének.

— *(A Széchenyi szobor-pályázatáról)* jelentik,
 hogy eddig a pályázó részéről beadatott 16 pá-
 lyamű, melyek az akadémia palotájában, a termé-
 szettani kísérletekre szánt mellékteremben fölállit-
 vák. Ifj. b. Vay Miklós 4, Dunayszky és Marsalkó
 két-két, Izó, Szandház helyben, Kugler József
 Rómából, Kugler János Kőszegről, Benk, Bonda
 és Schäffer Bécsből, Faragó József Egerből be-
 küldött egy-egy szobormintával pályázott. Engel
 József Rómából még a múlt hó elején indította
 utnak pályaművét, de ez még nem érkezett meg.
 Brüsseltől és Milánóból is várnak egyet-egy

— *(A székesfahérvári Vörösmarty-ünnep alkal-
 mából)* a „P. N.“-ben fölszólítás jelent meg, buz-
 dítva a fahérváriakat, hogy a város és megye töb-
 bi elhunyt jeleseiről is emlékezzenek meg. E vá-
 rosban született (1784-ben) a lelkes magyar törté-
 nettudós Horváth István, kinek az 1836-diki or-
 szágygyűlés, nem annyira jutalomkép, mint köz-
 megtszaltetés gyanánt, évenként kétezer forintot
 rendelt fizetéséhez. Az ő szülőházát is legalább egy
 emléktáblával kellene megjelölni. Ugyancsak azon
 megyében (Lángon) született Pyrker László egy-
 kori egri érsek is, ki emléket emelt magának a gyö-
 nyűrtű egri templomban, s azon becses képgyűjte-
 ményben, melyet nemz. muzeumunknak adomá-
 nyozott.

— *(Kazinczy Ferenc dolgozó szobája Széphal-
 mon,)* mint e vidékről írják, maholnap összeroskad.
 Irodalmunk reformatorának széphalmi lakása már
 régen szétbontatott, csupán a dolgozó és hálószo-
 bája hagyatván fel, s most az emlékül fennmaradt
 csonka épület is romlásnak van kitéve.

— *(Az írói segélyegylet vagyona)* örvendetesen
 gyarapszik; mult év végén 117,627 ft 8 kr. volt,
 s ez összeg azóta is szaporodott.

— *(A ferencvárosi templom)* építésének előmoz-
 dítására Pesten női bizottmány alakult. E célra
 Császárné Ó Felsője ezer forintot adományozott.

— *(Deák Ferenc hosszú életéért)* Radnán is mi-
 ssa tartottak f. hó 3-án.

— *(A magyarországi választók.)* Ujabb hiteles
 kimutatás szerint Magyarországon az 186⁵/₆ or-
 szágygyűlésre 705,056 választó volt összeírva, mi
 akár Angol-, akár Franciaországgal összehason-
 litva nagyon is tág censzt tüntet ki a szűkebb ér-
 telmű Magyarországon 11—12 millió lakosához ké-
 pest. Ez összegből birtok után szavazó volt
 484,018, kézműves 43,102, gyáros 217, kereskedő
 3596, jövedelem után 43,789, régi jognál fogva
 (nemesek) 99, 584.

— *(A 200 aranyos Karácsonyi jutalom),* mely ez
 idén vigjátékokra volt kitézve, nem adatik ki, ha-
 nem a következő pályadíjhoz fog csatoltatni. A
 bírálók a pályázó 7 mű közül egyiket sem találtak
 rá érdemesnek.

— *(Uj találmány.)* Hamar Leo, pesti tanár, hir
 szerint oly távirdai készletet talált fel, melylyel
 mindenki távsürgönyözhet. Nem kell semmi utasi-
 tás és még azon előnye is van, hogy bármily nyelv-
 ven lehet vele távirni. Szép dolog lesz, ha gyakor-
 lati kivitele sikerülne.

— *(Cakó Jánosné),* szül. Velits Katalin, Cakó
 Zsigmond gyászosan elhunyt drámairónk anyja, e

Második évi folyam.

15. szám.

Április 15. 1866.

Lévai Henrik.

A jelen politikai mozgalmak között nem szabad megfélemedoznünk azon honfitársainkról sem, kik kiválólag anyagi jóllétünkön munkálnak, míg a honatyái politikai s anyagi jobblétünk biztosítékai megszerzésén igyekeznek. Az ipar főemeltüje az államnak, s midőn hazánk — fájdalom — idegenszerű befolyások miatt e téren a külföld előtt hátramaradt, annál inkább becsülendő azon honfi buzgalma, ki a nemzeti jóllétet — az ipart emelni törekszik.

A férfi, kinek képét mai számmunkkal veszi a közönség, az iparvállalatok egy új ágával gazdagította hazánkat, melynek eszméi az életrealóság bélyegét hordják magukon. — Oly egyénről, mint Lévai, kinek műveire mutathatunk, szükségtelen nagy szavakkal írni.

Évekig kutatta annak okát, hogy hazánk a biztosítás jótékonyágáról miért nem volt eléggé meg-

győződve? Végre is abban állapodott meg, hogy ez eszme népszerűségét a külföldi társaságok kevéssé mozdítják elő, melyeknek különben is az a hivatásuk: minél több pénzt vinni ki hazánk-

ből. — 1857-ben egy kidolgozott tervvel járta be hazánk előkelő s pénzes embereit, kik aztán egysült erővel karolták fel az ügyet, s folyamodtak egy hazai biztosító társaság engedélyezéseért. Az engedély megadatván, 1858-ik év tavaszán — tehát 8 évvel ezelőtt — megkezdé az „Első magyar általános biztosító-társaság” működését, és pedig jövőjére nézve szép eredménnyel, mit már jelenleg is jó anyagi helyzete és népszerűsége bi-

Lévai Henrik.

zonyitnak. Hogy e részben a fő érdem Lévait, a társaság fáradhatatlan vezérlő igazgatóját illeti, azt mondani is szükségtelen.

De biztosítani nem elég, mert a felek méltán ki-

vánják, hogy kár esetében vagyunk a befizetett díjért valóban garantírozva is legyen, s azért szükséges a más társaságokkali szövetkezés. Lévainak erre nézve ismét új eszméje támadt: „Miért kellene úgy mond — a kockázatokért járó díjak nagy részét külföldre szivárogtatni? Tartsuk meg annak is egy részét, — eszközöljünk ki hazai viszontbiztosító társaságokat.“ S így jött létre 1863-ban a „Pannonia“ című viszontbiztosító-társaság, s később 1865-ben a „Securitas“ című; s hogy Lévai mint igazgató e társaságoknál is tevékeny részt vesz, magától értetődik.

Ez az ő életrajza a lehető legrövidebb kivonatban; de kiegészítésül feljegyezzük azt is, hogy,

Lévai Henrik 1827-ben Jankovácon, Bács-megyében született. E szerint a legszebb férfikorban van, s ha hozzá vesszük jelen tekintélyes állását, úgy bizonyára még igen sok jeles eszme kivitelét várhatjuk tevékenységétől.

Ha babér illeti azon honfi homlokát, ki politikai téren a haza szabadságáért s boldogságáért küzd, úgy az ipar terén működöt is megilleti a polgári babér-koszoru. Az egyik politikai jóllétet iparkodik előteremteni, a másik vagyoni jóllétet csatol a családi tűzhely körébe; s mivel az élet boldogságának egyik főtényezője az anyagi jóllét, azt, ki ennek előmozdításán becsülettel fáradozik, jogosan megilleti a hazafi név.

A r a b.

Elvesztve minden, csak a lánc nem;
Nem szólít senki, csak a lánc-szem;
Nézek merőn a sűrű ködbe,
Egy kis világért könyörögve.

S nem hallja senki; — ninesen itten
Sem a poroszló, sem az isten;
Magam vagyok, megfogyva, aszva,
— Száraz kenyérnek ez a haszna!

Laktársaim rút, ronda férgek,
Nyitott torokkal enni kérnek,
S kenyeremet ha már megettem,
Rám rontanak eszeveszetten.

Mindent akartam; — s ime! mim van?
Ítélet harsog láncaimban,
Súlyosb, ijesztőbb, mint e mélység,
Mert szavai szívembe vésvék.

A büszke ember, a ki nemrég
Felforgatá az idők rendét,
Ki nem akart, nem birt pihenni,
Mostan parányi, mostan semmi!

Lásd! büszke ember, mennyit érsz itt!
Lásd! hogy szived hiába vérzik!
A mult elárul, s a jövőndő
Láncod letépni nem jó . . . nem jó . . .

Leghűbb maradt hozzám az álom; —
. . . . Az eget fényben úszva látom,
Kit nem hívék, kit elfeledtem,
Az isten megszólal felettem.

Egy hang betéved a világbul,
Bilincseimnek zára tágul,
A börtönajtót felszakasztják,
Felszakasztja az irgalmasság.

Nagy ünnepe van a világnak,
Engem is, engem is hogy várnak,
Koszorút fon a falu népe,
Koszorúval jönnek élémbe.

Örömtül zeng az ősi hajlék,
Az apa lát, az apa hall még,
S zokog — zokog, réám borúlva:
„Az életet elkezdjük újra!“

„El lesz minden, minden feledve,
Boldog léssz köztünk, szántva — vetve,
Nem háborít meg kínos emlék“
— Oh ha még egyszer szabad lennék!

Oh ha még egyszer! ide kardom!
Ezreknek zokogását hallok!
E koszorúkat könyvek mosták!
E koszorúkat kínnal fonták!

Apám! hadd folyna értem könyved,
— A kard könyektül ázva könnyebb;
— A börtön-éjbe' vérző eszme
Minden csapást megkétszerezne!

Hadd hurcolnának aztán vissza;
Lennék a földről kiteszítva;
Szenvednék itt egy örök-éltet;
— Hazám! ez édes lenne érted!

Udvardy Géza.

A g e r s e i t e m p l o m.

— Történeti elbeszélés. —

III.

(Vége.)

A gyöngye leány győzött az erős férfi fölött. Mit a papai követ ékes szava nem birt végbevinni, végbe-
vitte egy leány szerelme. László meghódolt az ifjú királynak, kinek pártja napról napra növekedett.

Irtózva fordult el most azoktól, kikkel együtt lobogtatta a szabadság zászlóját, küzdve a pápa által föltolt király ellen. A nemzeti párt vezérei mindinkább fogytak, mindinkább süllyedtek.

Sok kard fordult most a régi bajtársak ellen; a király zászlója alatt küzdött most sok, ki tegnap még ellene.

Németujvári János egymás után vesztette el várait. László vezette a királyi sereget. Ismerte, tudta: hol és hogyan kell megtámadni a hatalmas pártütőt.

Mikor várai elvesztek s kevély zászlaját leszakgatták a bástyák fokáról, hogy a király liliosos címerét tüzzék helyébe, János fogcsikorgatva esküdött boszut az ellen, ki egykor vazalja volt, kit testvére gyanánt tartott s ki most a király nevében pusztítja birtokát, elfoglalja várait.

A gőgös főúr nem bírt nyugodni, az álom kerülte szemét, a vér föltolult agyába, nyugodt órája nem lehet, míg csak a boszu végre nincs hajtva. A hűtlen, az esküszegő lakoljon. Lászlónak szép neje van, kedves kis gyermeke, fájni fog neki a halál.

Minden vasárnap a templomba mennek, László és neje. Buzgó, ajtatos pár. Kard nincs akkor oldalán, fegyveresek nem kísérik. Imádkozni jön alázatosan s hálát adni Istennek a boldogságért, a szép, jó nőért s a kedves kis gyermekért. A szép zárdaszűz megtanította imádkozni a vad férfit.

Nem messze állt lakásuktól a gersei templom. Romban hevert a templom és a zárda; most felépült újra. László szilaj csapatai gyújtották föl; ő állította most vissza is. Jámbor apácák jöttek újra a zárdába, a templom megnyílt, az oltáron égtek a viaszgyertyák s jámbor hívők serege özönlött a szentegyházba.

A gersei templomba jött minden vasárnap László s szép ifju neje. Ide jött Németujvári János néhányad magával, kis csapattal: csak legvakmerőbb, legkonokabb hiveit hozta magával.

Egész éjjel lovagolva, reggelre megérkeztek a gersei templomhoz. Az erdőben köröskörül madarak énekeltek a verőfényes tavaszi reggelen; a templomból jámbor, ajtatos nép énekelése hangzott ki.

S templom előtt leszálltak lovaikról a bős lovagok. Csatlósaik kívül várták, féken tartva a lovakat.

Németujvári János belépett a templom boltozata alá s utána a többiek. A jámbor nép utat engedett a vitélő uraknak.

Végigmentek az imádkozó nép közt, föl az oltárig. Ott állt közel a nagy oltárhoz a térdeplő,

hol László buzgón imádkozott. Maga volt most csak, neje otthon maradt.

János ajkába harapott. A boszu nem egészen teljes így. Egy pillanatig megállt, mint a tigris, mely zsákmányát nézegeti, mielőtt reá rohanna. Gyönyört nyujtott vad szívének, midőn látta, hogy a hűtlen áruló körmei közt van, s nem menekülhet előle.

A pap épen áldást osztott az oltárnál. Németujvári János és cimborái kivont karddal rohantak előre.

A mint László a zajra fölpillantott s maga előtt látta a villogó fegyvereket és Németujvári János dühös arcát, tudta, hogy utolsó órája ütött. Föllált s az oltárhoz akart jutni, de látta, hogy lehetlen; ellenségei elálták útját. Csendesesen, nyugodtan megállt és várta a halálos csapást.

A rémült nép nem mert mozdulni, meglepetéstől, ijedtségtől zsibbadtan nézte, mikor a gyilkosok csapásai alatt leroskadt László.

Vére végigömlött a templom talaján, holttestét kivonszolták a vad lovagok, ott künn fejét aztán levágták.

Az iszony és az ijedtség első perce után hullámszerűen kezdett a népesoport a templomban, a szána- lom s a düh fölkiáltásai törtek ki az ajkon, s a templom magas boltozata jajgatástól és átoktól visszhangzott. A merészebbek a gyilkosok után siettek.

Már késő volt. A lovagok gyorsan elvágtattak paripáikon.

Egy órával később érkezett meg Dienes. Későn tudta meg Németujvári János szándékát. Lováról szakadt a hab; hiába sietett. Öcsésének csak holttestét találta.

Némán, komoran jött most a szülői házhoz, hol oly rógóta nem látták már, s hova be nem lépett addig, míg az öröm lakott; most jött, mikor a gyász bánat ütött ott tanyát.

Darabokra törte a kardot, melylyel Németujvári Jánost szolgálta, megátkozta esküvését, melylyel hűségét esküdött neki örökre.

Szive sötét volt és lelkében nem létezett egyetlen vigasztaló gondolat. Bitorlónak nézte Róbert Károlyt, a ki a tronon ült s lelkében árulást vetett szemére meggyilkolt öcsésének, kit siratott s kinek gyilkosát most átkozta. Zord idők voltak azok, hol az igazság és féltelenség összekavarodott s a hazafi szemét köd borította.

Öreg anyja sirva borult Dienes nyakába.

— Eltávozol ismét?

— Itt fogok meghalni e küszöbön, — viszonzá az ifju.

S levette László kardját a szögrol.

— Csak az én holttestemen át vezet az ut hoz-
zátok.

Az ifju nő letérdelt és imádkozott; „enyhülést
talált. Mikor fölkelt, kezét Dienes felé nyújtá.

— Ne érints, — szólt keserűen Dienes; — ki
vagyok átkozva a hívők seregéből. Nem akarok
meghajolni az olasz király előtt s meghalok ki-
átkozva!

S halkan, ki sem mondva, inkább csak gon-
dolva, hozzá tevő:

— Csak éretted haljak meg!

Érette halt meg. Németujvári Jánosnak nem
volt elég a boszu. László halála vad szívét nem

elégítette ki, veszni kell László nejeének és gyer-
mekének is, elpusztulni a háznak, melyben lakott-
mint elpusztultak az ő várai.

Éjjel jött a rabló had, mely megtámadta s föl-
nyitotta a házat. Dienes ott halt meg a küszöbön,
küzdve utolsó lehelletig. A leégett ház romjai el-
takarták; nem volt szüksége temetésre, melyet a
kiátkozottól megtagadtak.

De László gyermeke, a szép kis leány, Margit
nem veszett ott az égő házban, szép szüzzé nőtt fel
s később Magyar Pál nejevé lett.

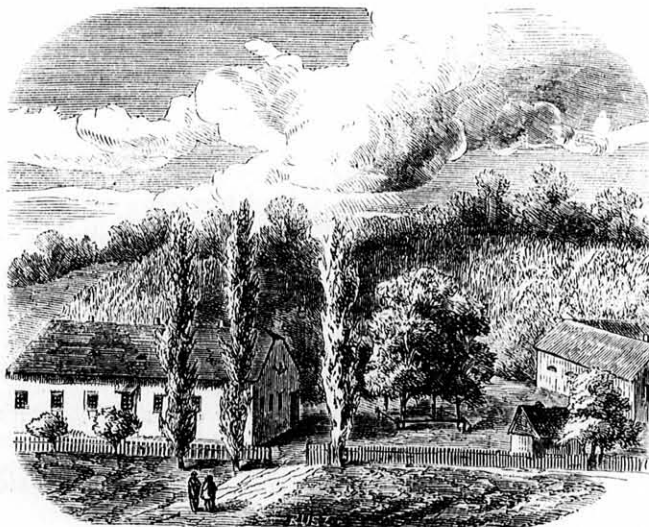
Vértessy Arnold.

Egy afrikai utazóról.

Az újabb kor utazási irodalmában alig találunk
érdekesbet du Chaillu Pál utleírásánál, mely ha-

bár félreismerhetle-
nül magán viseli a
francia irmodor sa-
játos árnyoldalát: a
tulzást, maradandó
emléke mégis a tu-
dományszomj és ret-
tentetlen kutatás-
vágynak. Erről ő
maga következőleg
nyilatkozik: „Egyet-
lenegy fehértől sem
kisérve, gyalog utaz-
tam be mintegy 8000
angol mértföldet az
egyenlítő tájain. Lőt-
tem, kitömtem és ma-
gammal hoztam több

belőle lakmározzanak? ezen és más ilyenmü él-
ményeknek érdekes leírását találjuk könyvében.

Deák Ferenc nyári laka Sz.-Lászlón.

mint 2,000 madarat, köztük 60-nál több eddig
ismeretlen fajt; mintegy 1,000 négylábu állatot
öltem meg; kitömvé 200-nál többet hoztam Eu-
rópába, s mintegy 80-at csontvázal. Ezek kö-
zött 20 a tudomány előtt teljesen ismeretlen volt.
— Az afrikai láz ötvenszer lepett, meg s 14
uncia khinadékkal gyógykezelttem magamat.“ —
Hogyan maradhatott ő fenn azon kedélyes em-
berek között, kiktől nemsokára megérkezése
után egy ifju és kövér rabszolgát azon utasítás-
sal kapott, hogy belőle izletes vacsorát készítsen?
miként vásárolják össze a fan-népfajbeliek a szom-
széd községek halottjait, hogy azokat részleten-
ként árulják, vagy más hullával kicserélik, és

elől menekül az oroszlán és tigris; a bátor utazó
azonban behatol annak rejtélycibe, rendszeresen
üldözi, tanulmányozza életmódját s egy fokkal
kisebbé teszi azon hézagot, mely az ember és a
felsőbbrendű állatok között létezik.

E rendkívüli ember nemrég a *Times*-hez inté-
zett levelében egy nemét írja le a törpe népfajnak,
melyet Afrika nyugati részében, közel az egyenli-
tőhöz talált, s a mely Obingi-nek neveztetik. E
népfaj női ritkán haladják meg a 4 láb és hat hü-
velyket; egy közülök, ki 5 lábnál néhány vonal-
al nagyobb volt, óriásnak tartatott. A férfiak ren-
des magassága 5 láb.

Erdélyi képek.

III.

A nyugati havasok s népe.

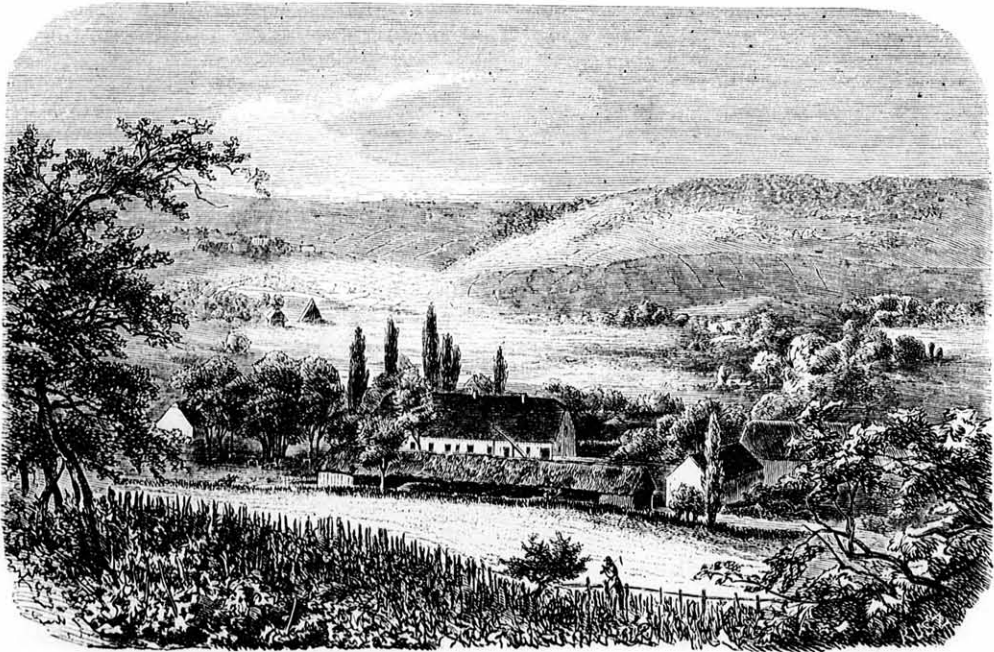
(Folytatás.)

(Az erdélyi El-Dorado. — A városok és falvak lakói. — Szegénység és műveletlenség. — A havasi oldatok. — Házi életük. — Varga Katalin, a néplázító.)

De ideje már, hogy egy kis fogalmunk legyen a nyugati havasok szegény oláhjáról.

Egy-egy szorosban, a hegyoldalakon, 2—4 órányi távolságban egymástól, nyomorult viskók emelkednek, vesszőből fonva, sárral betapasztva, rothadt szalmával fődve. A kunyhó rendszeren két részre oszlik: az első az előszoba, a konyha s nappali szobával egyetemben, megosztva prücskökkel s az isten mindenrangú és rendű állataival, hol

A bányavárosok vásáraitra, melyek közt legnagyobbak az abrudbányaiak, lejő valamennyi falusi; a paraszt sőt vesz néhány garasért, hogy pulszkáját megfűszerezhesse, meg levesét elsózhasssa; — egy másik még dohányt is vásárol, melyet honn a masa — nagyanya — mindenféle füvek- és levelekkel vegyít, hogy annál tovább tartson; a harmadik egy csomó gyufát és gyertyát vásárol stb.

Szent-László, Deák Ferenc nyári tartózkodási helye. (Rajz. Keleti Gusztáv. Lásd szövegét a „Vegyes közl.“ közt.)

még látogató jegyeket hagynak a bebejáró disznók, bornyúk s tehenek stb; — a második pedig háló kamara. Künn az udvaron rongyos holmik képviselik a gazdasági épületeket. A pénztárban alig lehetne tán egy piculát találni, s ha a gazda a szomszédba megy, legalább is félnap beletelik, míg visszajő. Ha valamelyik bányavárosban hetivásár van, olyankor lerándul a gazda, elviszen pár véka zabot vagy tengerit, a gazdaszony pár tojást, a bányász vagy aranymosó verejtékes fáradsága gyümölcsét; — egy másik megrak néhány apró mokánylovat csebrek s teknőkkel, és lemegy velök Szebenig, csakhogy — mint a székelly atyafi borvizét — néhány karajcárral drágábban adhassa el.

Műveltségről itt szó sem lehet; jómódu falu az valóban, hol egy ronda ház a tudatlan tanítóval — valami kiesapott deák, vagy obsitos katonával — lobogtatja a népnevelés zászlóját s képezi a polgárisodás előcsarnokát. *) És így, mint minden oly nép, melynek igen sok természetes esze van, de a nevelés hiánya által elhanyagoltatott, vallásilag a legbigottabb, papjait nagy tiszteletben tartja, s — dicséretére szólók — irtózik olyaktól, miket a művelt világ már a bűnök sorából emancipált.

*) Ezen csak úgy segíthetni, ha a magyar felelős kormány erőlyesen hozzá lát a nevelés fejlesztéséhez, s előbb-utóbb közalapról fog díjazni bármily nyelvű és vallásu falusi tanítókat, hol a községek ezen teher viselésére akár szellemileg, akár anyagilag szegények.

Templomait a legkirivóbb színekkel festett képekkel ékíti. Ha tartós eső van, mindjárt azt halljuk, hogy sárkány akadt fel röptében valamelyik sziklára, s még az onnan el nem szabadul, folyvást esni fog. És minő a nevelés! Ha jární tud már a gyermek, hegyoldalakon, meredek sziklák tetejére mászkálva néha-néha, a vadság honában őriz néhány darab juhot, kecskét vagy disznót.

Furulyájával átbolyongja az erdőt, ismeri a vidék minden zugát. Ha látjuk ilyenkor, mily gondatlanul ugrál körül köre, mily vidám mosoly ül arcán, mint játszik egyedülisége vigasztalóival, s ha halljuk azokat a bús hangokat, melyeket fűzfafurulyájából csal ki, mintha csak saját lételét siratná... sajátságos érzés kél szívünkben. Ily élete egész szellemére, természetére nagy befolyással bír. Az erdők sötét magánya buskomorrá, egykedvűvé teszik őt minden iránt; megszokván a magányt, csak abban bizik, tartózkodó lesz az emberek iránt, rokonszenve nem azonosul, a házasság csak a kényszer szülötte, s — rendszeren már az első hetekben megveri feleségét, mit a nyevászte dicsekedve beszél el, mint férje szeretetének kézzelfogható argumentumát s szemmel látható dokumentumát.

Öltözete saját szövetű darócból készült harisnya, mely bocskor, ritkán s csakis a zalathna-vidékieknél kurtaszáru s fölünkörített orru csizmában végződik; hason szövetű dákszabású ködmen, magas báránybőr kucsma, vagy keskeny karimájú kalap. Dereukat tűsző övedzi, mely annál cifrább, mentől jobbmódubb viselője. Az oláh asszony elől és hátul lelógó tarka kendőt, ugynevezett katrincát hord, fejét pedig török nők módjára fehér kendőbe göngyölgeti.

Általában tisztasággal nem dicsekedhetünk itt, s annál feltünőbb egy bucsumi vagy zalathnai tehetősebb lakos, ki hatalmasan kikékitett ingeket, finomabb kelméjű ruhákat, cifrán kivarrott ködmeneket, a nők pedig selyem katrincákat, nyakukon s derekukon arany s ezüst csecsebecsüket, sorrafüzött gyűrűket, mindenütt csipkét és selymet fölhalmozva hordanak.

Bucsum falu nem messze fekszik Abrudbányától; gyönyörű nép lakja, szálas, szép férfiak s bár a nőknél az igen korai férjhezmenés barázdákat s ráncokat von a sima arcra, csinos menyecskéket, nyevásztákat, láthatni.

Bucsum lakóinak tisztaságkedvelése elárulja azt, hogy ők hajdan szászok voltak. Mária Terézia által telepítették oda a bányaművelés előmozdítására, s a kincstárnak egy héten bizonyos napokon ingyen kelle dolgozniok, robotot tenniök; de je-

lenleg már a körülakó oláhokba tökéletesen beolvadtak.

1846. tavaszán egy szép és imposant külsejű nő jelent meg e faluban — Varga Katalin, ki templomokban, közhelyeken bujtogatni kezdte a népet, hogy több robotot ne tegyenek, miután Mária Terézia szabad bányászoknak telepíté ide őket; biztatta őket, hogy szabadságukat ki fogja vívni. A nép csakugyan hallgatott e nőre s a kincstári bányákban nem dolgozott többé, — miről jelentés ment be a kincstári hivataltól a vármegyéhez, ez a hatalmában levő eszközöket fölhasználta ugyan, de hasztalan! Varga Katalin népszerűsége folyvást növekedék, emberfölötti lény gyanánt minden szavát megfogadták, s erőszakos elfogatásához nem mertek lépéseket tenni, — oly nagy tiszteletben állt a nép előtt.

A vármegye a főkormányzékhez irt, s egyszersmind javasolta, hogy a bujtogató nő, Varga Katalin elfogatásával helyre állna a csend.

Varga Katalin elfogatására titokban nagyszerű előkészületek tétettek. Zalathna- s Abrudbányára néhány század katona küldetett s felsőbb rendeletre a román nemzet egy magasállású — most is élő — egyéne ment föl. Épen vasárnap volt, s a templomban fényes isteni tisztelet rendeztetett. Varga Katalin a szószékről beszélt a népnek. Egyszerre kihívják s mielőtt eltávozását észrevehette volna a nép... a magasállású egyén hatalmas két karja megragadja Varga Katalint, egy zárt hintóba veti, maga melléje ül hirtelen... s a kocsit elvágtat hegyen völgyön át.

E regényes jelenet mély ámulatba ejté a bucsumiakat. Csakhamar magukhoz tértek s kedvencüknek megszabadítására ezereken csődültek össze. Arra iramodnak, merre a hintó elrobogott, de az utról sortüz tétitő őket vissza.

Varga Katalint pedig lehozta a magasállású egyén Zalathnára, ott az adminisztrátori szállásban kemény őrizet alá tették, onnan pedig levitték Fehérvárra, a vársánc börtöneibe, hol többször látták, míg végre a hir elhallgatott róla.

E rejtelyes asszonyról bővebb fölvilágosítást senki sem képes adni; a tényállás dióhéjban ennyi... bár a pöriratok, s az ellene emelt nagyszerű vádak többet mondhatnának.

De talán már eleget is mulatánk a nyugati havasok népénél. Ugy vagyunk a népek jellemzésénél, hogy mentől többet vizsgáljuk, annál több rejtett kincsre, annál több hiányra találunk bennök.

(Folyt. köv.)

Havasi Béla.

Uj szigetek a görög sziget-tengeren.

A tudományok párizsi akademiájának ez évi febr. 26-diki ülésében Ch. Sainte-Claire Deville új és részletes adatokat közölt a Santorin-sziget öblében nemrég fölmerült és „György király“-nak nevezett vulkanikus szigetkéről, mely a földtudósok figyelmét nagy mértékben magára vonta. Adatai febr. 9-ig terjednek, azóta azonban újabb részleteket is ismerünk. A szigetke minden irányban növekedőben volt; febr. 9-én mérvei következők valának: hossza 420, szélessége 195 és magassága 135 láb. Fekete sziklatömeg ez, számos hosszadad haránt repedések által meghasogatva, melyekből kilátszik az izzó anyagok belseje, úgy hogy éjjel a szigetke égő széntömegként tűnik föl. A belőle fölszálló roppant kiterjedésű gáz- és gőzoszlopok sűrű köddel borítják be a tengert és Santorin-szigetet. E légnemek kénzsga néhány nap óta elviselhetlenné tette a tartózkodást környékén. 8-dika óta azonban a gázok majdnem teljesen elmaradtak, s nedves gőzök mutatkoztak. A tenger színe a szigetke körül mindig fehérlő; a víz több helyen forr, s a szigettől tetemes távolságban sem állhatja azt ki a bemártott kéz. Több helyen a tengermélység jelentékenyen csökkent.

Legújabb tudósítások szerint a vulkanikus működés Santorin öblében nemesak meg nem szűnt,

hanem kiterjedése naponkint fenyegetőleg növekszik. A régebben alakult nea-kaimeni sziget, melyen már egy pásztor-kunyhó is volt, folytonosan sülyed, s nemrég a már 150—180 láb magasságu György-király szigettel egyesült. Febr. 11-kén este körülhajózta a tudományos bizottmány „Aphroëssa“ gőzösön Nea-Kaimenit, és 450 lábnyi távolságban a sziget déli csucsától egy új szikla-csucsot fedezett fel, mely körül iszonyu gőzoszlopok emelkedtek föl s a tenger egészen forni látszott. Febr. 13-án az új sziget is kiemelkedett, s a tűzhányói tevékenységnek nemsokára egyéb jelei is mutatkoztak. 17-kén a sziget már 30 lábnyi volt, s a bizottmány gőzöse után „Aphroëssa“-nak nevezé el. Megjelentek ezután a helyszínén Angol- és Franciaország athenei küldöttjeinek hadihajói s Párisból az akademia megbizottja, Fouqué.

Valószínű, hogy e tűneményekkel összefüggésben vannak a paternói tűnemények is. Itt a föld nagy erő- és robajjal megnyílt és a nyílásokból savanyu, iszapos vízhólyagok emelkedtek. Rhodos lakói attól félnek, nehogy a csekély rázkódásokat erősebb rengések kövessék. Fiumében mart. 5-én 4 $\frac{1}{2}$ órakor erős földalatti dörgést észleltek, mely kivételösen a tengertől függélyes irányban terjedt.

Közli: *Molnár Antal.*

A s t r u c - m a d á r.

Midőn pesti állatkertünk maholnap már megnépesül, olvasóinknak szolgálatot vélünk tenni, ha annak némely érdekes lakóját eleve is megismertetjük, mert hogy a madarak ez óriása, melynek különböző fajai négy világrészben vannak elterjedve, innen nem fog hiányzani, azt úgy is tudjuk.

Afrika madarainak legnagyobbika a struc, nyaraga, vagy latinul struthio camelus, mely — mint névrokona, e teve, — a pusztákon való kitartó futhatásra van alkotva. Magas és erős lábszárai; teveszerű kettős ujjja; hosszú, sovány nyaka; előre nyújtott, ostoba kifejezésű feje s erősen kifejlett mellcsontja épen úgy emlékeztetnek az általa képviselt emlősre, miként magaviselete és életmódja, kivéve, hogy a tevénél hasonlíthatlanul többet s gyakrabban iszik.

A struc egyesítő pontot képez a madarak s emlősök közt, mert csontváza az emlősökéhez, szaporodási módja azonban a madarakéhoz hasonlít.

Szabadságában igen vad s ritkán közelíthetni a

struc-csathoz oly közelre, hogy a nőtényeket a himektől meg lehessen különböztetni, s ezen megközelíthetlensége az oka, hogy a természetbúvárok maig is különböző véleményben vannak a struc életmódját illetőleg. Némelyek szerint a struc tojásai közül egynehány arra való lenne, hogy ezek a kikelt fiókoknak táplálékul szolgáljanak s nem gondolják meg, hogy ugyanazon nap melege, mely az egyik tojást kikelti, kikelti a másikat is.

Az afrikai arabok szerint a struc február, március és április hónapokban tojásait a homokba magaásta mélyedésekbe rakja; ezek száma a körülmények szerint különböző, azonban egyremásra 12 lehet. A nőtény nappalra homokba kaparja tojásait, éjjel azonban önmaga költi. A költés ideje mintegy hat hét, s a tojásból kibújt fiókok akkorák, mint a mi tyukjaink s ezek inkább hasonlítanak sündisznókhöz, mintsem maradakhoz, mert mezük nem toll vagy pehelyből, de tüskeszerű szaranyagból áll. Kikelésük után, mint a esírkék vígan futkároznak s önmaguk keresik élelmüket.

Két hónapos korukban elhullatják tüskéiket s szürkésszínű, szőrszerű mezük nő, mely kétéves korukig rajtuk marad. Hároméves korában a him megfeketül, azonban csak négyéves korában fejlődött ki teljesen, ekkor tollazata már színessé válik s szaporíthat is.

A struc-vadászat így megy végbe: több nomád könnyü-lábu paripákon kinyargal a pusztába,

ditják s ebben őrzik farkának gyönyörű tollait. A struc húsát igen szeretik Afrika lakosai.

A szelídített struc igen haszontalan állat s falánksága minden fogalmat meghalad. Vad állapotában csak növényi táplálékkal él, azonban fogóságában mindent felfal, a mit csak elnyelhet, például tégladarabokat, köveket, szegeket, rongyokat, agyagot stb. s egy struc öngyilkossá lön, mert

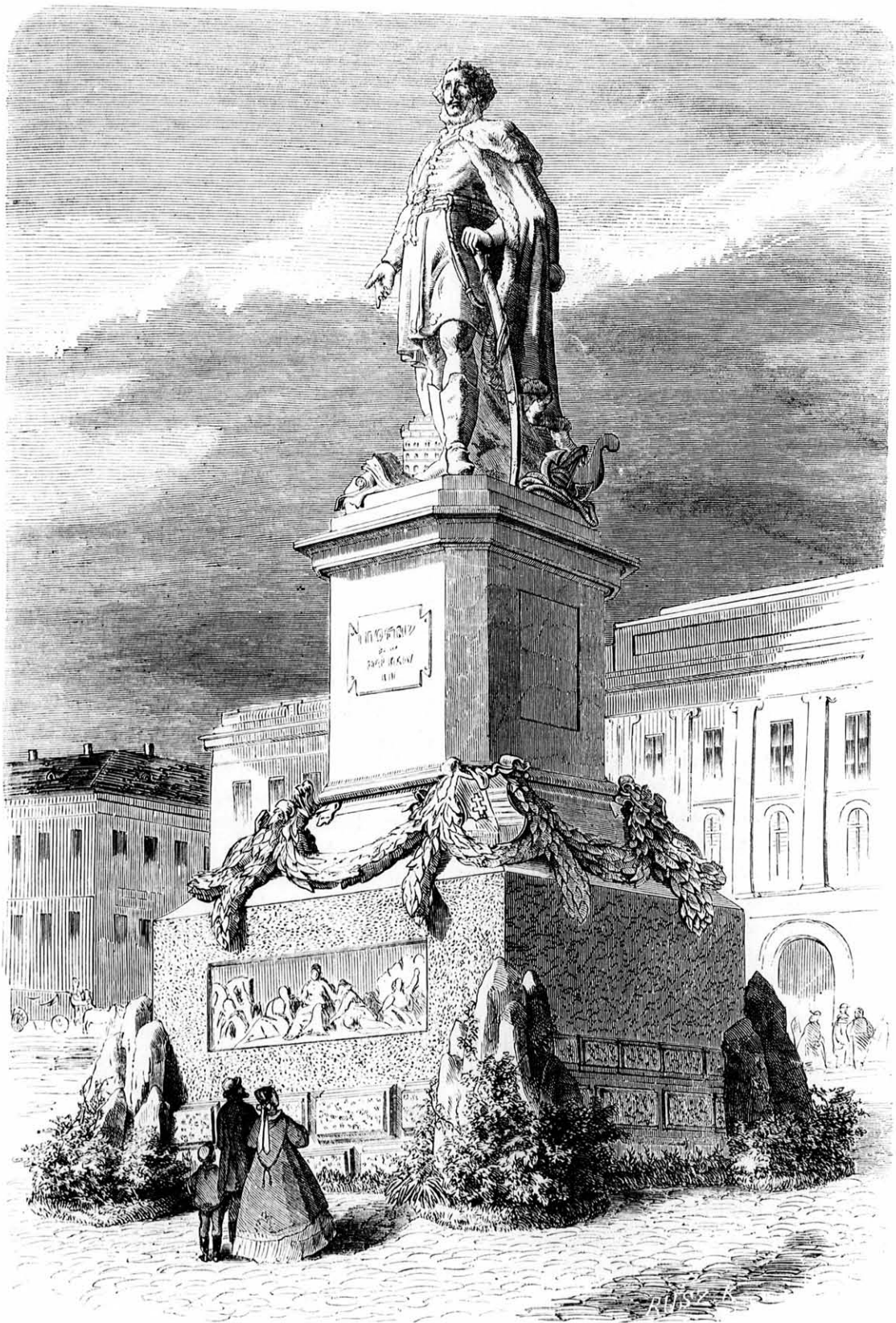

A struc-madár.

struc-csapatot keresni, míg a lovagakat bizonyos távolban vizesömlőkkel terhelt tevék követik. Ha a struc-csapatot fölverték, mindegyik lovas kismel magának belőle egyet-egyét s ezt addig üldözi, míg az állatot ki nem fárasztja; ekkor könnyen utolérheti s aztán hosszú bottal vagy ostorral agyonveri. A hurokkal való strucfogást itt nem ismerik. Az elejtett strucot lenyúzzák, bőrét kifor-

oltatlan meszet nyelt el. E mellett a struc igen barátságatlan legény, mert a nálánál gyöngébb vagy vele egyerejű állatokat nem szünik meg bántalmazni.

Hanem legszebb a struc, ha sétál. Bécsben a schönbrunni állatseregletben talán legtöbb nézője van a strucnak, ezen különben ostoba teremtsnek, mely midőn hosszú lábait olyan kényesen szedegeti

Széchenyi István szobra. (Izsó Miklós mintázata után rajz. Keleti Gusztáv.)

mint valami táncmester, s magasra feltartott fejét kecsesen s öntetszelgőleg inogtatja, — magaviseletével önkénytelen eszünkbe juttatja váciutcai hiú gavallérjainkat.

Széchenyi István szoborterve Izsó Miklóstól.

Már régen közóhajtás volt hazánkban méltó emlékszobrot emelni országunk fővárosában annak számára, kit a „legnagyobb magyarnak“ nevezünk, mert ő végső leheleteig fajunk szellemi és anyagi fölvirágoztatásán munkált, buzgott mindazért, a mi emelkedésünkre eszközül szolgálhatott, s önmagában a legnagyobb példát állította elénk, hogyan kelljen az igaz honfinak hazája javáért működni.

A nemes szándék lassanként közeledni kezdett megtestesüléséhez, mert egy szoborbizottmány alakult, mely az eszme kivitele körül erélyesen mozgott. A nyilvános felszólításoknak, tekintve szerencsétlen politikai helyzetünket, tekintve az országot egymásután több éven keresztül sujtott csapásokat, s azt, hogy a nemzet csak nemrég rakta le áldozatfílléireit az akadémia palotája építése számára, — mondjuk, hogy tekintve ezen körülményeket, a felszólítások eredménye tán a reményt is tuhladta, mert mult év végén már 84,000 ftal rendelkezett a szobor-alap, mely azóta még kamataival is növekszik.

Tekintélyes összeg ez, igaz, de még sem oly nagy, hogy azon a külföldi hírneves szobrokhoz hasonlót lehessen emelni, melyek százezerekbe kerülnek s kerültek. Mi azonban szegénységünk mellett már hozzá szoktunk, hogy a mit pénzzel nem hozhatunk létre, azon lelkesedéssel segítünk. Tekintsünk csak vissza azon esetekre, midőn a nemzeti óhajtás valóítására a pénztelen kézmives vagy napszámos két keze munkájával sietett áldozni.

Mult év vége felé tehát pályázatot hirdetett ki a szoborbizottság, melyben részt vehetett minden, a magyar korona országaiban született, itthon lakó, vagy külföldön működő, vagy nem Magyarországon született, de itt már megtelepedett külföldi szobrász. A művészeknek mintázataikat ez évi márc. 31-kéig kelle beküldeniök, s mind tudjuk, eddigelé már a néhány még utban levőn kívül mintegy 5 db. mintázat érkezett be, melyek közül mai számunkban *Izsó Miklós* valóban nemes izléssel átgondolt és kivitt-mintázatát mutatjuk be olvasóinknak.

Mivel a szobrot a lánchid-tér közepén fogják felállítani, annak magassága a talappal együtt mintegy 11 öl lesz, hogy a tér mélyebb lejtőjére állított szobor alakja a domboru lánchidon át tekintve is, egész nagyságában lássék. A pályázati

föltételek azt kívánták, hogy Széchenyi erőteljes férfikorában, egyszerű nemes magatartással, magyar disz-öltözetben legyen ábrázolva, s teremtnyere, a lánchidra, a kereskedelemnek megnyílt Dunára, az alagutra, a nyüzsgő gőzhajókra tekintsen. Jobb keze felől azon intézet, az akadémia esik, melyet egy szavával s nagy áldozataival ő hozott létre.

A pályázati hirdetés azt is óhajtotta, hogy a szobor talapzata sziklatömböt képezzen, részben talán azért, hogy ez a tér lejtősségét nem tenné oly feltünővé, részben meg talán mintegy jelképezni akarva ezzel a dícsőített férfi erélyét, mely mintegy szikla, rendületlenül megállott küzdelmei közt; vagy talán, hogy ezzel Széchenyi működését allegorice fejezze ki, a ki a nemzetet durva elhanyagoltságából a szellemi s anyagi műveltségre igyekvők fölemelni. Akármilyen legyen azonban a szándék, szobrászunk a házesoportozatok közt s ily kisebbmértvű alkotásnál szírttömböt sehogyszem vélt talapzatul alkalmazni célszerűnek, azonban mégis, hogy a pályázathirdetők célzatainak is eleget tegyen — akár a tér lejtősségének maszkirozását, akár a művelődésnek a durvaságból kiemelkedését tekintsük, — ő a talapzat négy szögletére alkalmazott kisebb szírtdarabokat, melyek köré még bokrokat is ültethetni, s a durvaságból a pallérozottságba átmenetelt fokozatosan eszközölje, úgy hogy haladó korunk legszebb vívmányainak jelvényei már a talapzat tetején, a szobor lábainál hevernek.

Honi művészetünk érdekében szívünköl óhajtjuk, hogy legyen a pályázó minták között az *Izsóé* is tökéletesebb, de ha ilyes nem találkoznék, akkor is megnyugodnánk s megelégedéssel tekinthetnénk legárvább, legelhagyottabb, eddig senki által nem gyámolt hazai szobrászatunknak ezen genialis művére.

Báró Eötvös lapja, mely szakavatottsággal szokott művészi kérdések és tárgyakhoz hozzászólni, azt írja, hogy az eddig beérkezett tizenegy pályaművet illetőleg „legvigasztalóbb az, hogy van mégis egy oly pályamű, mely megüti a mértéket s a külföld hasonnemű újabb műveinek java részével egy színvonalon áll. Egyéni hasonlatosság, nemzeti jelleg, öszhangos alakítás és monumentális méltóság és nyugalom jellemzik ezen igen

sikerült szobormintát, melynek talapzatán Izsó Miklós neve olvasható. A tervezett nagyságban való kivitelre e mű kiválólag alkalmas, és méltó volna mind a dicsőült férfihoz, kinek emlékét meg

akarjuk örökíteni, mind pedig a nemzethez, mely nehéz időkben gyűjté össze a filléreket, hogy a szobor-émlék felállítására szükséges összeget előte remtse.“

A tatár sátor és lakói.

(Vámbéry Arminnak még meg nem jelent közleményeiből.)

II.

Ha 30 foku hideg van Réaumur szerint, akkor nem igen kellemes lehet a sátor, s ez még sines valami nagyon terhére a természettől megedzett pusztáinak. Ilyenkor kettős ruhadarabokba öltözik, s valamely mélység, vagy más, a széltől kevésbé járt helyen fölvert sátorát kétszeresen akasztja be nemez-darabokkal. Ekkor a sátor lakói is megszorodnak, s ha a szakszaul (az igen nehéz és csomós fagyökér) órákig eltartó parázsa melegget kezd terjeszteni, akkor aztán nem igen érzik a szilárd anyagból épült lakás hiányát. Ekkor szűkebb körbe szorúlnak a tűzhely körül, s a ház leányának a kimiszszel (tejből készült bódító itallal) telt tömlőt szakadatlanul körül kell hordania. Ezen kedvenc ital megnyitja a szívet, feloldja a nyelvet s ha a bakhsi (dalnok) hébe-hóban az ily téli estét dalaival vidámmá teszi, akkor aztán még a vad orkánok sivitása is zenévé válik.

Hahogy a mindennapi élet folyamát rendkívüli természeti jelenségek, mint például homok- vagy hazivatarok meg nem háborítják, úgy a nomád boldog, mondhatom: oly boldog, a milyenné a világ semilyen polgárisultsága sem tehetné.

Minthogy Közép-Ázsia népei rendkívül kevés szükségletet ismernek, ez okon nagyon ritkán találkoztatni náluk szegénységgel, mely sohasem is oly nyomasztó, mint nálunk, s a puszták lakóinak élete szeliden folya le, hahogy jellemük fővonása nem lenne a rablás és viszálykodásra való hajlam. A háborúnak, mely mindenütt csapás, ott a lehető legfélemletesebb következményei vannak. — A legcsekélyebb ok nélkül rohanja meg a magát erősbnek érző törzs a gyöngébbet. A fegyvert foghatók győznek vagy meghalnak; a nők, gyermekek és nyájak zsákmányként elosztatnak s hányszor esik meg, hogy a család, mely este még a legnagyobb boldogságban hajtá fejét nyugalomra, a következő reggel szüleitől, szabadságától s minden vagyonától megfosztva, egymástól messzire hurcoltatik.

Khiva mellett a turkomannok közt több, azelőtt jó módú fogoly kirgiz családra akadtam. Ezen szegény szerencsétlenek, még csak nemrég vagyonos ifjak és leányok, annyira megnyugodtak sorsuk-

ban, mintha azt a természet törvényei mérték volna rájuk. Mily őszintén, mily szorgalommal igyekeztek uruk érdekeit előmozdítani, s mennyire gédeltették, szerették annak gyermekeit! S pedig uruk rabolta el őket, az gyilkolta le apjukat, s az bélyegezte meg őket örökre a „pol“ vagyis rabszolga névvel.

A budhizmus, a kereszténység s az izlám egymást fölvaltva tettek kísérletet Felső-Ázsia pusztáiba behatolni s bár az első s utolsó gyökereket vert, de a közép-ázsiai nomád ennek dacára ma is ugyanaz, a ki volt az arabok hódítása vagy macedói Nagy Sándor hadjárata idején; olyan, a milyennek őt még Herodot látta. Örökre emlékeztetek előttem azon órák, melyeket idősb turkomannok vagy kirgizekkel világi dolgokról való beszélgetésben töltöttem el. A legigénytelenebb egyszerűséget ugyan magunk elé képzelhetjük, de mennyire különbözik még ettől is az, ha a néhány évezredes polgárisultság ezen élő emlékköveit látjuk magunk előtt!

A közép-ázsiai úgy beszél Rómáról (Rumról, vagyis a mai Törökországról,) mint beszélt Julius Caesar idejében, s hahogy hallja az ember: hogyan dicséri és magasztalja egy-egy szürkeszakálu ezen ország hatalmát és nagyságát, majdnem azt kellene hinnünk, hogy a győzhetlen légiók csak tegnap csatáztak a párhokkal, hol ő is jelen volt a segélycsapatokban. Hogy az ő Ruma (Törökország) a régi Rómához viszonyítva nagyon szegényül áll, azt nem hiszi el, mert ő a Ruma név alatt nagyságot tanult ismerni. Rómát nagyság és hatalomra nézve legfőlebb Khinával méri össze, bárha a Khináról hangoztatott különböző mesék és mondák a khinai népeknek inkább művészetét és szépségét, mintsem vitézségét dicsérik.

Oroszországot a ravaszság és fortély fészkének tartják, s hogy ez ilyen tulajdonságaival vitte végbe legujabb hódításait, s Angliára vonatkozólag tudvalevő dolog, hogy még a nemrég elhalt bokharai emir is, midőn első ízben érintkezett angolokkal, egészen felháborodott a miatt, hogy „az *inglizsek* (angolok,) kiknek neve csak nemrég merült fel,

vele szemben *daulet*-nek (kormánynak) merik magukat nevezni.“

Az idegenre nézve igen meglepő azon vendégszeretet, melyet Közép-Ázsia nomádjainál oly mérvben találhatni, milyenben Keletnek talán egyetlen tartományában sem. A törökök, persák, és arabok még megemlékeznek némileg ezen régi kötelességükre, s a mi európai utazóinknak — azt hiszem, — bőséges alkalmuk lehetett meggyőződniök, hogy a szolgálatkész lábmosás, a birkaleölés és a vendégszeretet más ily jele csupán csak dús borraival, vagy — mint Persiában mondják: *pis-kes* reményében történik. A kórán ugyan azt mondja: „Tiszteljed vendégedet, habár hitetlen volna is az,“ mindazáltal ezen tisztelet gyakran csak bizonyos követségi vagy konzulátusi rendeletek viszhangja.

Egészen másként áll a dolog Közép-Ázsiában, Itt a vendégszeretet szinte ösztönszerű, mert a nomád lehet ugyan kegyetlen, vad és hitszegő, de vendégszeretetlen soha.

A turkomanok közt tartózkodásom idején koldustársaim egyike, legrongyosabb öltözetébe burkolózva, kolduló látogatásokat ment tenni, s egész napon át tartott kóborlás után magánosan álló sátorba tért be, hogy ott töltsé el az éjt. Ide érkeztek, mint ez rendesen szokott történni, barátságosan üdvözölték, de csakhamar észrevette, hogy a szegényes háztartás gazdája nagy zavarban van, s mintha valamit keresne, tétovázó szemekkel ide-stova lótfut. A koldus már nem jól kezdé magát

érezni, midőn gazdája feléje közelített s felígélve néhány *kránt* kért tőle kölesön, hogy előteremthesse a szükséges estebédet, minthogy neki magának száritott halon kívül nem volt egyebe, s vendégét mégis csak jobb falattal szeretné ellátni. Ily kölesönt mindenestre adni kellett.

Társam megnyitotta öltönye rongyaiban eldugott erszényét, s miután abból 5 *kránt* gazdájának adott, minden rendében látszott lenni. Barátságos beszélgetés közt fogyasztották el az estebédet, lágy nemez-szőnyeget teritettek le az idegen számára ágyul, s ez a következő reggel tisztességesen elbúcsuzott.

„Alig távoztam félóránnyira a sátortól, — így mesélé barátom, — midőn egy turkoman nyargalt felém s dühös fenyegetések közt követelte erszényemet. Mily nagy lőn csodálkozásom, midőn a rablóban tegnapi gazdámra ismertem! Azt hívém, hogy csak tréfál s barátságosan kezdék hozzá szólni, de ő mind komolyabbá vált, s hogy a gonosz következményeket megelőzzem, nem volt mást mit tennem, mint erszényemet, kevéske théamat, fésűmet és késemet, szóval: minden vagyonomat odadnom. Ezzel tovább akartam menni, de ő még föltartoztatott, megnyitá az én, vagyis már most az ő erszényét, s azzal abból öt *kránt* következő szavakkal nyujtott át nekem:

— Ime vegyed, itt van tegnap-esti adósságom! Most már nem tartozom, s így tovább mehatsz!

Vámbéry Ármin.

Levelek Párisból.

XIV.

(1866. ápril. 10.)

(Nyilvános felolvasások. — Felnöttek iskolája. — A tanítás Franciaországban. — A párisi deákok és deáknéik. — Olvasó- és írótérlek. — Kaszinók és kávéházak. — Új színmű. — Liszt. — Magyarok és párisi oltványok.)

Nagy örömmel látom, hogy Pesten is megindultak a nyilvános felolvasások; vajha a vidéken is követnék a jó példát, előbb ugyan a nagy, később a kis városokban is*). Azonban ez még nem elég; az ilyen előadások azoknak válnak csak javára, a kik már ugyis bírnak több-kevesebb műveltséggel; azokról is kell gondoskodni, kik a tudomány elemeit is nélkülözik még. Az iskolák iránt, remélem, az országgyűlés fog intézkedni; de miért várjunk addig, míg az új nemzedék felnő, miért hagyjuk a meglett embereket minden ismeret, az ismeretek kulcsa nélkül? Lám Franciaországban két év alatt, a mióta t. i. Duruy közoktatási ügyér

hozzáfogott, tizenhatezer ugynevezett „nagyok iskolája“ (Cours d'adultes) létesült (azelőtt, 1850 óta, mindössze négyezer egynehány volt), s rövid időn új ezerekkel fog szaporodni azoknak száma. Pedig nincs ám hozzávaló költsége a budgetben, hanem van nemes buzgalom az ő, és készség az egyes polgárok szívében. Többnyire a tanítók vállalták el mindenütt a nagyoknak is oktatását az olvasás, írás és számvetés mesterségében, ingyen és legfeljebb az előléptetés reményében. Jövőre érnek is fognak osztogattatni megyénként egy vagy két tanítónak, a kik leginkább kitüntetik magukat. A tanítás az iskolaházban történik, az esteli órákban, mikor a felnöttek is ráérnek. Eleinte gyermekek is, kik vagy nem járhatták a

*) Baján már megkezdődtek.

nappali iskolát, vagy már elhagyták azt, de a mit tanultak volt, elfelejték, látogaták a nagyok iskoláját; de sokhelyt a korosabbak restelvén a kicsinyekkel együtt tanulni, a gyermekek ezen tanításból kizárattak.

Miért ne utánoznók mi is a Franciaországban ily szépen megindult oktatását a felnőtt személyeknek? Mindössze egy központi társulat alakítása szükséges, a mely fiók-társulatokat létesítene megyénként. A mi kevés pénz kellene könyvekre és a tanítók kitüntetésére, azt csak valahogy lehetne szerezni, s mi nagyszerű eredményt lehetne ily csekély eszközökkel elérni: a nép felszabadítását a tudatlanság uralma alól!

Tegyünk már, uraim, valamit az alsó rétegek közvetlen műveléséért is, s ne csak a felsőbb és közép osztályok érdekében (gymnasiumok, reáltanodák, akadémia), s tegyünk valósággal, ne csak pusztá szóval. Az oly szabadelvűség, mint azon uré, — *parco nomini* — kinek négy falujában a felvidéken csak egyetlen egy tanító, az is varga volt, a ki műhelyében s eszimat varrogatva oktatta abc-ére a haza reményeit, — az olyan szabadelvűség, mondom, „kongó érc és pengő cimbalom.“ De nem iskolák állítása, nem tetemes költségről akarok mai nap szólani, csak a nagyok tanítását ajánlom önöknek, a francia példa szerint, mihez igen kevés pénz kívántatik.

Ne higyjék azonban, hogy azért valami nagy bámulója vagyok a francia tanítási rendszernek. Franciaországban, legalább a fő és középiskolákban, a tanítás jó ugyan, de a nevelés semmi. Hogy is lehetne, mikor a neveléstant még a tanító-, sőt a tanárképezdékben sem tanítják, mi több, nevéről is alig ismerik. Meg is látszik bezzeg az ifjúságon, mely ez intézetekben neveltetik. Pajkosabb, rakoncátlanabb és fájdalom, romlottabb alig van ennél. Általában nem nagy barátja vagyok az ugynevezett „benlakó neveldeknek“, a csupán „bejárókat“ azoknál többre becsülvén: de a francia „internat-k“ már épenséggel visszajesztenek. Nem is tanácslom hazámfiainak, hogy gyermekeiket kis korukban ide küldjék, sőt a nagyobb fiukat is csak azon esetben lehet Párisba ereszteni bővebb kiképzés végett, ha erkölcsi elveik szilárdsága a rossz példa ellen megóvni képes őket. Arról az életről, mit a deákok nagy része folytat itten, önöknek fogalmuk sincsen. Tizennyolc-husz éves ifjak együtt laknak valamely nővel, karon fogva sétálnak vele az utcán, együtt étkeznek és járnak kávéházba, este pedig valamely bálba, mely a Bacchanáliák utánzása. Hogy lehet ily élet mellett csak szó is tanulásról? Mivé nem lesz az ifju

egészsége? Hová lesz szemérmessége, önméltóságának érzete, a pénzfecsérlés és ennek következményeiről nem is szólva? Milyen zaj, milyen lárma van ilyes deákos házakban, azt képzelni lehet. Nem is maradhatnak meg köztök azok, a kik tanulni akarnak. Ezek vagy oly házakba mennek, a honnan a „deáknék“ kizárvák, vagy az ugynevezett olvasó-termekbe járnak dolgozni.

Ilyen egynehány van a Quartier latin-ban. Az egyik szoba hirlap-, a másik könyvolvasásra és jegyzésre szolgál. Köröskörül a polcokon könyvek állanak. Itt csend uralkodik, és dohányozni sem szabad. A dolgozó-teremben zöld posztóval bevont hosszú asztal körül ülnek a muzsák fiai, készsülgetve ki törvény-, ki orvosi tudományokból. A háziasszony vagy legénye adogatja a kért munkákat. A terem reggeltől esti 11 óráig nyitva áll. A díj havonként öt frank, a miért 20 ezer kötet könyv, vagy száz hirlap és szemle, tinta, este világítás, télen fűtött szoba áll rendelkezésére. Ki csak egyszer jön, négy sous-t, vagy ha csupán hirlapokat olvas, kettőt, néhol hármat fizet. Az is, ki csak levelet akar írni, bemehet, s kap helyet és írószert öt-hat sous-ért. Lehet-e ennél olcsóbb olvasó- és íróterem? A kaszinók sokba kerülnek és nem is deákok s idegenek számára valók; a kávéházakban ugyan találni lapokat, de nem könyveket és nem csendességet. Csak a „Cabinet de lecture“ egyesíti magában ezen kellékeket.

Van mégis a deákoknak is társalgási körük, a rue Cassette-ben, de ez nem szabadszellemű. Ide se „*Siècle*“, se „*Opinion nationale*“ nem járnak; legfeljebb a „mérésékelt“ szabadelvű lapokat szenvedik meg. Mennyi tagja van e gyűldének, nem tudom; lehet, sokan iratják be magukat, ha csak azért is, hogy avval szüléik előtt dicsekedhessenek.

Nem kell elhagynom e városrészt, hogy egy színházi újdonságról tegyek említést. Augier Emil „*La Contagion*“ (A ragály) című öt felvonásos vigjátéka az Odéon deszkáin játszatik. A közönség többet várt a jeles színműirótól, s talán az is árt a darab hatásának, hogy tárgya, legalább célzata, egy nemrég adott vigjátékéval azonos, s így az ismétlés hibájában szenved. Azt, hogy az első előadáskor a császár és császárné jelen voltak, és hogy ez alkalmat a tanuló ifjuság tüntetésre használta, a „Luxenburgot“ kiáltozva, a politikai lapokból tudják. Meg lesz-e így mentve a (szomszéd) kert a csonkítástól, majd elválík.

Liszt miséje, az egészszet véve, nem igen tetszett a párisiaknak; különben pedig maga a szerző nagy figyelem és kíváncsiság tárgya. Mult napok-

ban gr. Niewerkerke estélyén minden szem a művész-abbé felé vala fordítva. A művészetek főintendánsa, maga is szobrász, minden héten megnyitja fényes termeit a Louvre-ban, s vendégszeretőleg fogadja a művészeket. A mult hetekben valami háromszáz vendég, a világ minden részéből, gyült egybe a nyájas felügyelő lakásán. — Mily becses találkozó hely a művészet embereire

nézve! Háziasszony nem levén, nők nem jönnek ide.

Mint a Luxenburg főkertészétől hallottam, hozzájuk vagy hatvan, a növénykertbe pedig talán háromszáz kérelem jött Magyarországból oltványokért. Kik rózsaaágakért folyamodtak, elkéstek, e disznóvénymetszése itt januárban szokván végbemenni.

Irányfi Dániel.

Egy hét története.

— April 6. —

Különös hónap! a neve aprilé, de a melege júniusé. Egy este még prémes bekecset vetettünk le, s másnap reggel már nyári zubbonyt kellett felöltönnünk. Nem hiába, hogy a bolondságok hónapjának nevezik, de el is követ mindent, hogy e nevet megérdemelje. Szeszélyes jó kedvében alig fér meg a bőrében, sőt ezuttal nem is fért meg, hanem egyszer csak kiugrott belőle, s kölcsön kérte a sárga augusztus szürke porköpenyét. Kedve jött csuffá tenni az időjósokat, a száz esztendő s naptárt, a régi latin világot, mely azt állítá, hogy „nincs ugrás a természetben,” sőt magát szülőanyját: az esztendőt is, melynek kimért rendjét szeszélyesen forgatta föl. Ki látott valaha ilyet! Az utcaszögleteken ibolyabokrétákat árulnak, mialatt nyári meleg lepi el a levegőt, nyári por az utcákat, nyári unalom a szinpadot és nyári szárazság a hirlapokat. Napokon át folyvást süt a meleg nap, de meglehet, hogy mire e sorok megjelennek, a bohókás april újra komor fagyos arcot ölt, hogy meghazudtoljon bennünket, s ha egyszer aztán meghazudtolt, másnap ismét egész jókedvűleg kinevet.

Az is meglehet különben, hogy e szeszélyes hónap, napról-napra változó, csalékony és csupa ellenmondásból álló természetét ez idén egészen oda kölcsönzé a politika légkörének, mely most valóságos aprili jelleggel bír. Gyakran megesis most, hogy reggelenként a távirdák szárnyain ide röppent szelid képű béke-angyalkák ébresztenek föl lágyan lengetett olajágaikkal, míg egy óra mulva már a harci hírek torzarcú manói vigyorognak ránk, s visitva játszanak — egymás farkába kapaszkodva — körülünk a levegőben. Egyik nap szinte löporfüsttől feketélik a láthatár, míg másnap a békekesség derülete játszik hegyek és völgyeken. Ily változékony forgás közt, midőn a politika higanya s vele a börze papírjai eszeveszetten szállnak föl és alá, ki tudná megmondani: mit hoz a holnap? Semmisen bizonyos most, csak a — bizonytalanság. Valamennyien ott ülünk a Mahomed-

koporsó födelén, mely ég és föld közt lebeg, kitéve a légjárás szeszélyeinek.

Az egész világ újra ideges lázzal hajtja azt a nagy Ixion-kereket, melyet politikának nevezünk, s mely mindig forog, emel és tipor. Dübörgő zaja mellől szintén jól esik kimenekülnünk a természet békés kebelére, istennek azon ártatlan teremtséihez, melyek csak mosolyogni és illatozni tudnak. Kisétálunk a Bartl-nyaraló *virágkiállításába*, s nézve az azcéleák, tulipánok, jácintok és kaméliák mosolygó csoportjait és üde színeit, melyeket nyomdafestéktől sötétlő betűkkel akarni leírni — igazi vakmerőség lenne: eszünkbe jut egy nagy dalnok, a természet barátja és az emberiség szomorú bohóságainak vidám megvetője, ki egykor „vén kabátjához“ a költészet életbölcességével mondá:

Neked, a míg a szalagok színéért
Viselt az ország sok véres csatát —
Egy mezei virág volt gomblyukadban...

De az ily igénytelen vén kabátok kimentek már a divatból, s az új köntösök gomblyukai nem érik be egy mezei virággal, hanem érdemjelekről és harci érdemeiről álmodoznak. Többé senkisem születik Arkádiában, hanem e törekvésekkel, vajudasokkal és elégtelenséggel küzdő sötét csillagon, melyről az idill égbe szállt, s helyét bohózatok és tragédiák foglalták el.

Ime, hiába megyünk mi — gondjainkat feledni — a tavasz és üvegház virágaihoz, saját árnyékunk oda is elkísér, s mintegy válaszfalat képez köztünk és a természet vigasztaló forrása között. Egy más, egy új nap kellene nekünk, az a nap, mely sok év előtt egyszer feljött, s aztán újra le-tűnt terhes fellegek között. Azóta sohasem láttuk, bár mindig sovárogtuk fényét; s most is csak ennek virradását várjuk.

És újra együtt vannak az ország képviselői; visszajöttek faluk csendjéből, boldog családi körökbe, kipihenve magukat a mindig megújuló és visszakerülő gondoktól. E héten vesznek búcsut a

múzeum megszokott szűk padjaitól és barátságos kerek előcsarnokától, hogy az országház pompás termébe vonuljanak. Pompás a honatyáknak, kik kényelmes támlányokra települnek, de annál keservesebb a hírlaptudósítóknak, kik egy zugot kapnak cserébe a múzeum célszerű karzatáért, mely a képviselők csoportjai fölött oly derülten zöldelt, mint egy journalistai Parnasszus.

Most jó magasan, oszlopok közé dugva, s a képviselőknak legfőlebb is csak két harmadát látva: ezermestereknek kell lenniök, hogy pontos tudósításokat írhasanak. Azon az oldalon, mely fölött ülnek, csak sejteni fogják a szónokokat, miután — emberi közös gyarlóságunknál fogva — nincsenek megáldva egy-egy giraffe nyakával, melyet legalább is egy ölnyire előre nyujthatnának a padokon keresztül, hogy letekinthessenek a küzdőternek alattok zúgó örvényébe.

Az aberitákról van egy mese, mely szerint pompás palotát építve: elfeledtek ahhoz lépcsőket csinálni. Ha nem is épen ily kirívó, de szintén lényeges megfélekedések a mi középítkezéseinknél is gyakran fordulnak elő. Ki gondolta volna például, hogy az országházban megfélekezzenek a hírlapírók célszerű helyéről, holott ezek képezik azt a csatornát, melyen az országgyűlés eseményei ezer meg ezer ágban folynak szerteszét? Ha alkalmatlan helyet adnak a hírlapíróknak, bizonyára nem velök bánnak fonákul, hanem a nagy közönységgel, mely tőlük várja a tudósításokat. A hírlaptudósító nem vendége az országháznak, hanem szüksége, melyet a világ egy parlamentje sem mellőzhet. — A külföldi látogatók és felsőházi tagok számára lenn a terem hátulján hagytak emelkedett zárt üléseket; a mi igen szép udvariasság lenne, ha nem azok rovására esnék, kik a naponkinti összekötő hidat képezik az ország népessége és képviselői között. Valószínűnek tartjuk, hogy ezt a félszeg intézkedést a ház intézői maguk is belátják, s meglehet, hogy mire e panaszos elégia megjelenik, akkorára már az egész baj orvosolva lesz.

Bizzunk tehát e reményben, s addig is, mig az teljesül, mondjuk el, mi történt mult hétfőn az akadémiában.

A tudósoknak (s velök együtt az egész országnak) örvendetes nap volt ez, miután *b. Eötvös Józsefet* ez alkalommal üdvözölték először megerősített első-elnöki székén. Az érzelmeket egyszerű és meleg szavakban az öreg Kubinyi Ágoston tolmácsolá, mig Eötvös azon nemes bensőséggel válaszolt, mely őt, mint költőt, tudóst és meggyőző-

dések emberét, magas színvonalra emeli. Visszaemlékezett a mult időkre, s azon évre, mely őt már fiatal korában az akademiához és irodalmi törekvéseinkhez kapcsolá. Elmondta, hogy *nemzetiünk jövője műveltségi fejlődésünktől függ*, s ennek fejlesztésére egyik leghatékonyabb eszköz az akadémia. Ennélfogva nincs is állás, melyet oly örömmel foglalna el, mint ez intézet elnöki székét, noha — mint szerényen jegyzé meg — elődjének érdemeihez nem emelkedhet.

Zajos éljenek közt hangzott el beszéde, s mi mindnyájan örömmel gondolhatunk arra, hogy hazánk nem csüggedhet el jövője fölött addig, mig kidölt jeleseink nyomába hasonló jelesek léphetnek.

Ez ünnepies öröme szomorú jelenet következett. Színirodalmunk múzsáját láttuk feltűnni megint, meggyötörve, meddön, éretlen udvarlók kíséretében, kik csak terhére vannak, s szomorú életének bajait szaporítják.

Majd minden évben elhintik a Karácsonyi-féle jutalom összeszaporodott aranyait a pályahirdetések barázdái közé, — de az aratást csak nem érhetjük meg soha. Most sem adhaták ki a nagy jutalmat, oly gyarló vigjátékok érkeztek be, s az a kettő is, mely némi figyelemre méltó, oly kérészéletre számolhat csupán, melylyel az irodalom keveset nyerne.

Ime egy példa, hogy az arany nem mindenható.

Egykor, midőn csak fillérekkel jutalmazhatták a színműveket, oly tehetségek állottak elő, kik nem egyedül korukra gyakoroltak hatást, hanem műveik által ma is élnek; most pedig, midőn egy igazi költő homlokára szívesen fonnánk szinaranyból koszorut — nincs senki!

A röstelkedés pirjával arcunkon siettünk egy másik terembe, hol a Széchenyi-szoborminták vannak kiállítva, s hol egy kis vigaszt reméltünk levert kedélyünkre.

A tizenöt-tizenhat minta közül igen kimagaslik az Izsó Miklósié, mely nemcsak gondos tanulmány, hanem egyszersmind a valódi ihlet műve.

De hagyjuk a dicséretet, mert a derék művészek árthatnánk vele.

Szép művészeti ügyekben nálunk igen sokszor oly egyének döntenek, kik nagyobbára csak azért kísérik figyelemmel a lapok nézeteit, hogy azokkal ellenkezőt tehessenek. A sajtó, mely más országokban hatalom, nekik arravaló csupán, hogy legyen mit megvetniök.

Vadnai Károly.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

—v.— (Szent-László, Deák Ferenc nyári tartózkodási helyének) rajzai olvasóinknak bizonyára mindegyikét érdeklik, azon nagy kegyeletnél fogva, melylyel hazánk bölese iránt viseltetünk. — Ezen igénytelen helység Zalamegyében fekszik s egyik közbirtokosa Oszterhuber ur, Deák sógora, kinek egyszerű magyar házában szokta nemzeti törekvéseink vezérharcosa a nyári hónapokat tölteni s itt történt ezelőtt néhány évvel, hogy midőn a lakot rablók támadták meg és megsarcolták, még ezek is némi kegyeletet tanusítottak iránta, mert a nála lévő órát, mint kedves emléket „tiszteletük jeléül“ visszaadták. A bécsi lapok élceket faragtak e történetkéből, mi azonban nem nevetetünk rajta, midőn abban az erkölcsi erőnek még a vádság fölötti hatását is látjuk.

— (Kaliforniai gyümölcsök.) San-Franciskóból írják, hogy Kaliforniában csudálatraméltó gyümölcsök teremnek. Vannak ott tokaji szőlőfürtök-melyek 8 $\frac{1}{2}$ font súlyuak, s így nem igen állhatnak hátrább a jerikói szőlőknél. Egy ottani lakos ez évben 136 különböző fajta szőlőt tenyészt. Nem ritkák az oly almák, melyeknek kerülete 15 hüvelyk, súlya 42 lat, s egy körtefa mult évben beoltott ágán egy tucat körtét látott függni a levél-irója, melyek összesen 12 fontot nyomtak. Egy-éves oltóványtól mindenesetre elég.

— (Mióta lett házi állat a kutya?) Megfelel e kérdésre egy francia tudós, ki érdekes emlékiratot terjesztett az akademia elé a kutyák eredetéről. Szerinte Khinában pontosan meg tudják határozni az időt, a midőn a kutyák beszármaztak. 1122-ben történt, Krisztus előtt 3000 évvel, azon idő tájban, midőn Tróját ostromolták. E tudós szerint a kutya szelidített sakál, a sakál pedig vad kutya.

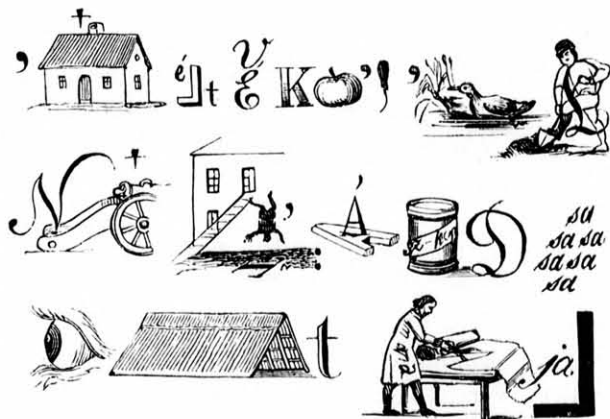
m. a. (A Nyassa-tó táprovarai.) A fáradhatatlan angol hittérítő Livingstone tudor a zambesi-i expeditióról szóló újabb munkájában az afrikai Nyassa-tóról értekezvén, megemlíti, hogy északi partjainak lakói a tápszernek különös nemével élnek. „Az évnek némely szakában, így szól, látszólag a tóról, magas füstoszlopok emelkednek föl a légbe. Ha ezen füstoszlopokon naszádunkkal átme-gyünk, észreveszszük, hogy az, apró kis rovarkáknak milliárdjaiból alakult, melyek testüket félig a vízbe mártva, annak egész színét beborítják, s az utazónak testét hópelyhenként annyira elfödik, hogy szemeket és szájukat folyton betakarva kénytelenek tartani. Midőn átvonultak ezen „hü-gó-“nak vezetett ködön, a rovaroknak nagy hal-

mazát találták naszádjukban. Éjjelenként össze-gyűjtik a benszüllöttek e kis lényeket, megfor-rázzák vízben, tésztává alakítják s tápszerűl használják. Egyetlen falat néhány millió rovar-ból áll.“ (Nem-e az ugynevezett „Tiszavirág“ fajja ezen rovar? Szerk.)

— (Nyugoti Pennsylvánia olajforrásai) valódi forrásai lettek a gazdagságnak. Pithole város mint-egy 9 hónap előtt csak két házból állott. Jelenleg van ott 12 szálloda, melyeknek igen jól megy az üzletök, postahivatal, a melyhez havonként 50,000-nél több levél érkezik, s napilap, melyet 3000 példányban nyomnak. Rendkívüli előhaladás 9 hol-nap alatt. — Tizenöt mértföldnyire Franklintól Nyugot-Pensylvániában nemrég tűz támadt; a láng eleinte kicsiny volt, mégsem sikerült eloltani. Később növekedett, s végtére oly erővel tört ki, hogy 60--100 láb magas lehetett, s az egész vidé-ket sok mértföldnyire megvilágosította. Franklin-ban, sőt messzebb eső helyen is észrevették a tüzet.

— (Az állati élet szívóssága.) Egy vadász ku-tyáját már elveszettnek hitte, több mint két hét óta nem látván a hű állatot, midőn egyszer nagy bá-mulatára, egy félreeső kamarában bezárva fölta-lálta. A szegény állat még élt, de szánandó álla-potban. Tizenhét nap alatt csak két fagygyugyer-tyát evett s egy kevés vizet ivott, a mi története-tesen a kamrában volt. Kiszabadulása után, ételt kapva, lassankint kiépülte a bőjtöt s azután ismét hiven követhette urát a vadászatokon.

K é p t a l á n y.

(Megfejtése a 16-dik számban lesz.)

A 14-dik számban közölt képtalány értelme ez: „Dal-ban istenség van!“

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

—v.— (Szent-László, Deák Ferenc nyári tartózkodási helyének) rajzai olvasóinknak bizonyára mindegyikét érdeklik, azon nagy kegyeletnél fogva, melylyel hazánk bölese iránt viseltetünk. — Ezen igénytelen helység Zalamegyében fekszik s egyik közbirtokosa Oszterhuber ur, Deák sógora, kinek egyszerű magyar házában szokta nemzeti törekvéseink vezérharcosa a nyári hónapokat tölteni s itt történt ezelőtt néhány évvel, hogy midőn a lakot rablók támadták meg és megsarcolták, még ezek is némi kegyeletet tanusítottak iránta, mert a nála lévő órát, mint kedves emlékét „tiszteletük jeléül“ visszaadták. A bécsi lapok élceket faragtak e történetkéből, mi azonban nem nevezhetünk rajta, midőn abban az erkölcsi erőnek még a vádság fölötti hatását is látjuk.

— (Kaliforniai gyümölcsök.) San-Franciskóból írják, hogy Kaliforniában csudálatraméltó gyümölcsök teremnek. Vannak ott tokaji szőlőfürtök-melyek 8 $\frac{1}{2}$ font súlyuak, s így nem igen állhatnak hátrább a jerikói szőlőknél. Egy ottani lakos ez évben 136 különböző fajta szőlőt tenyészt. Nem ritkák az oly almák, melyeknek kerülete 15 hüvelyk, súlya 42 lat, s egy körtefa mult évben beoltott ágán egy tucat körtét látott függni a levél-irója, melyek összesen 12 fontot nyomtak. Egy-éves oltványtól mindenesetre elég.

— (Mióta lett házi állat a kutya?) Megfelel e kérdésre egy francia tudós, ki érdekes emlékiratot terjesztett az akademia elé a kutyák eredetéről. Szerinte Khinában pontosan meg tudják határozni az időt, a midőn a kutyák beszármaztak. 1122-ben történt, Krisztus előtt 3000 évvel, azon idő tájban, midőn Tróját ostromolták. E tudós szerint a kutya szelidített sakál, a sakál pedig vad kutya.

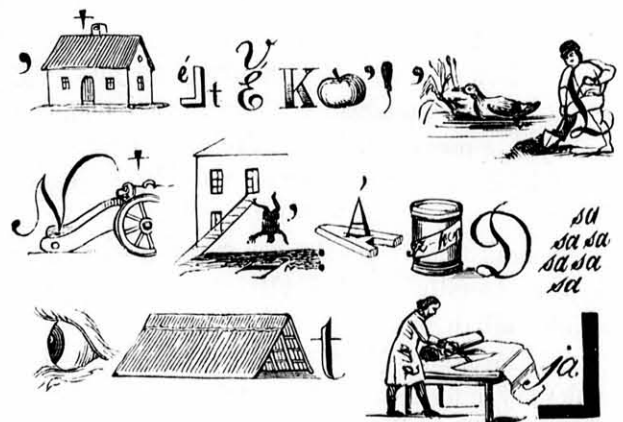
m. a. (A Nyassa-tó táprovarai.) A fáradhatatlan angol hittérítő Livingstone tudor a zambesi-i expeditióról szóló újabb munkájában az afrikai Nyassa-tóról értekezvén, megemlíti, hogy északi partjainak lakói a tápszernek különös nemével élnek. „Az évnek némely szakában, így szól, látszólag a tóról, magas füstoszlopok emelkednek föl a légbe. Ha ezen füstoszlopokon naszádunkkal átme-gyünk, észreveszszük, hogy az, apró kis rovarkák-nak milliárdjaiból alakult, melyek testüket félig a vízbe mártva, annak egész színét beborítják, s az utazónak testét hópelyhenként annyira elfödik, hogy szemeket és szájukat folyton betakarva kénytelenek tartani. Midőn átvonultak ezen „hun-gó-“nak vezetett ködön, a rovaroknak nagy hal-

mazát találták naszádjukban. Éjjelenként össze-gyűjtik a benszülöttek e kis lényeket, megfor-rázzák vízben, téstávé alakítják s tápszerűl használják. Egyetlen falat néhány millió rovar-ból áll.“ (Nem-e az ugynevezett „Tiszavirág“ fajja ezen rovar? Szerk.)

— (Nyugoti Pennsylvánia olajforrásai) valódi forrásai lettek a gazdagságnak. Pithole város mint-egy 9 hónap előtt csak két házból állott. Jelenleg van ott 12 szálloda, melyeknek igen jól megy az üzletök, postahivatal, a melyhez havonként 50,000-nél több levél érkezik, s napilap, melyet 3000 pél-dányban nyomnak. Rendkívüli előhaladás 9 hol-nap alatt. — Tizenöt mértföldnyire Franklintól Nyugot-Pensylvaniában nemrég tűz támadt; a láng eleinte kicsiny volt, mégsem sikerült eloltani. Később növekedett, s végtére oly erővel tört ki, hogy 60--100 láb magas lehetett, s az egész vidé-ket sok mértföldnyire megvilágosította. Franklin-ban, sőt messzebb eső helyen is észrevették a tüzet.

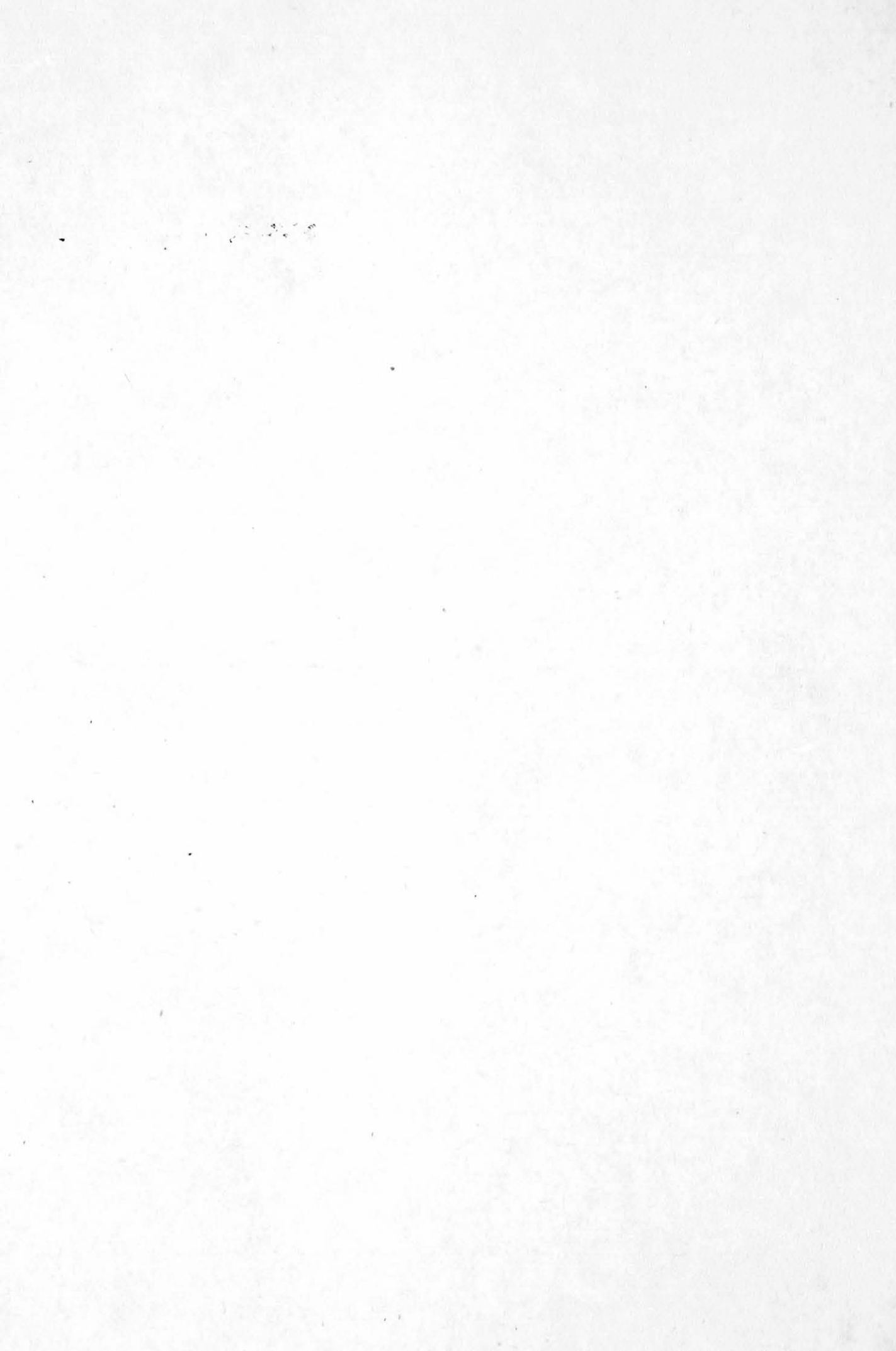
— (Az állati élet szívóssága.) Egy vadász ku-tyáját már elveszettnek hitte, több mint két hét óta nem látván a hű állatot, midőn egyszer nagy bá-mulatára, egy félrecső kamarában bezárva fölta-lálta. A szegény állat még élt, de szánandó álla-potban. Tizenhét nap alatt csak két fagygyugyer-tyát evett s egy kevés vizett ivott, a mi története-tesen a kamrában volt. Kiszabadulása után, ételt kapva, lassankint kiépülte a bőjtöt s azután ismét hiven követhette urát a vadászatokon.

K é p t a l á n y.

(Megfejtése a 16-dik számban lesz.)

A 14-dik számban közölt képtalány értelme ez: „Dal-ban istenség van!“

hó 4-én Kolozsvártt meghalt. Alig egy éve, hogy a sok csapással látogatott özvegy visszajött Keletről, hol egyetlen fia családjánál tartózkodott. A „Kol. K.” több érdekes konstantinápolyi levelet közölt tőle, melyek figyelmet gerjesztettek.

— (A cs. k. rendőrséget) Kolozsvárott e hó elsején főszozlatták, s teendőit a városi hatóság vette át. Ugyane nap a zágrábi cs. k. rendőrség is fel lön oszlatva.

— (Thaly Kálmánt az a csapás) érte, hogy Peatról távollétében f. hó 7-én éjjel szállására (belv. Lipót-utca) tolvajok törtek be, és egyéb értékes holmik mellett a hozzá ezalatt érkezett felbontatlan leveleket is elvitték.

— (Két gyilkosság.) Fogarásban egy katonatiszt szolgálja egy szabadságos katonát a piac közepén fényes nappal halálra vert. Ugyanott m. hó 28-án virradólag egy 14 éves leányt szobájában összetört tagokkal, megölve találtak. Gyilkosát egy megszökött szabólegényben fedezték föl; tagadta iszonyu tettét, de az összevágó körülményeken kívül ujonmosott ruháin jól kivethető vérvnyomok rábizonyíták a „gyilkost.”

— (Kouza exfejedelem) apr. 5-ke óta Alexander Ádám név alatt Milanóban tartózkodik. Két esztendei uralkodása után több mint 44 millió osztrák aranyai államadóságot hagyott örökségül a Dunafejedelemségekre.

— (Elbírógázat.) B. Rotschildról írják, hogy a háborútól félelmében két hivatalnokát a porosz határhoz közel fekvő schillersdorfi jöszágára küldte, az ott levő művészeti s egyéb értékes tárgyak összeszedése és Bécsbe szállíttatása végett.

— (Egy porosz lap) regéli, hogy bizonyos Mylius Ede nevi osztrák alattvaló Koburgból átiratot intézett a berlini osztrák követhoz, melyben tudatja, hogy ugyanazon titkos társulat, mely 1859-ben bizon találó golyót tartott készen III. Napoleon számára, ha a villafrancai béke létre nem jön, most hasonló határozatot hozott a porosz király tekintetében is, mihelyt a háboru a két német nagyhatalmasság közt kitor. Karolyi gróf, az osztrák követ, ez állítólagos levelet átküldte a berlini főrendőrigazgatóságnak.

— (A Münchenben megtelepedett Vagner Sándor) festész hazánkfiát az ottani világhírű festészeti akademiában a bajor király tanáru nevezte ki. Örvendünk, hogy derék munkatársunkat ezen kitüntetés érte, ki lapunk számára tavaly sajtószerezési „Attila lakomáját” fárs rajzolta.

— (A hírlap-bélyeg statisztikájához) érdekes adatul említhetjük meg, hogy csupán az Emichnyomda ezen indirect adóban naponként mintegy háromszáz forintot fizet.

— (Markó Katalin) a nagyhírű festész leánya, kinek egy szép tájképe most is látható a képz. m. társulat pesti kiállításában, közelebb Florenoben meghalt. Edesanyján és testvérein kívül férje, egy olaszországi katonatiszt gyászolja elhunytát.

— (Lichnowski herceg), a szerencsétlen gr. Nemcs pászfi ellenfele, Berlinbe ment, s f. hó 2-án a király által fogadtatott. Onnan írják, hogy: a herceg mint porosz állampolgár igazolta (!) magát a pársai iránt.

— (Maaikóban a belga küldöttséget,) a mely Li-

pót király trónraléptét jelenteni ment Miksa császárhoz, az utban megtámadták. Rio Frio mellett hirtelen 25 fegyveres férfi rohanta meg golyózáporral az utazók kocsiját, kik közül egy rögtön meghalt, a többiek, néhányan már sebesülten, kiugráltak a kocsiból, s kivont karddal rohanvan támadóiknak megszalasztották őket. A sebesülteket Mexikóban ápolják.

— (A hírlap-bélyeg eltörlésére) Amsterdamban társulat alakult, mely minden törvényes eszköz föl szándékozik használni a végre, hogy a hírlapoktól szedett bélyegilleték megszüntetessék. Holland legelőkelőbb városaiban ugyane célra fióktársulatok alakulnak. Dicséretes törekvés.

— (Rómában zavargásoktól) tartanak a házbér drágasága miatt. A római háziurak, noha most is csak annyi adót fizetnek háziak után, mint 60 év előtt, — nem tágitanak, s a sanyargatott lakók közelebb a hatóságot beavatkozásra kérték föl a „szálláskérdésben.”

— (Öreg ember.) Aradmegyében Butyinban a napokban egy 140 éves oláh parasztgazda halt meg. Fia 80, s egyik leány-unokája 60 éves. Mindkettő folyvást egészséges.

— (Sertés-pusztítás.) Belgrádban az ott parancsnokoló basa minden, a keresztény alattvalók számára tartott sertés elevenen leendő elégetését rendelte el, hogy így meggátolja a trichin-baj elterjedését Törökországban, melyet a próféta — a mint ő állítja — már előrelátott, s a Koránban megjövendölt.

— (Uj orvosi eszköz.) Valamely testrészt érzéketlenné tételére dr. Richardson Londonban uj, ép oly egyszerű, mint célszerű módot talált föl, és sikerrel alkalmazott is. Ez abból áll, hogy a test azon részére, melyen műtétet akarnak végrehajtani, igen finom eső alakjában aetheret főcsukendznek. A Richardson által e célra fötalált eszköz egy oszból áll, melynek egyik vége apró likacsokkal van ellátva, míg a másik az aetherbe illesztetik. A mint a főcsukendzés megtörtént az illető testrészt 5—15 másodperc riatt hófehérré és teljesen érzéketlenné válik, s mély vágásokat lehet ejteni rajta a nélkül, hogy a beteg észrevenné. A műtét után a testrészek visszanyerik érzékenységüket és gyorsan gyógyulnak.

— (Csavargók iskolája Londonban.) A Ragged-School-egylet nem rég Shaftesbury elnöklété alatt gyűlést tartott az Exeter-Hallban, hogy jutalmat osszon ki azon ifjak közt, kik a csavargók iskolájában oktatást nyerve, később szolgálathoz álltak és jól viselték magukat. Összesen 556 jutalom osztatott ki. Az intézet jótékony hatásának bizonyítékául egy bíró közlé a gyűléssel, hogy egész hivatalos működése alatt egyetlen egy esetben büntetett meg oly egyént, ki ily jutalomban részesült.

Irodalom.

— (Bethlen Gábor újjudge), történelmi regény P. Szathmáry Károlytól két kötetben. Kiadta a Kisfaludy-Társaság s pártolói illetményül az évdijakat beküldött pártolók közt országos sábt.

— (A „Dnyegyn Eugen”), regény versekben; írta Puskin Sándor, oroszból fordította Bárczy Károly; kiadta a Kisfaludy-Társaság s ezt is mint 1865-re eső illetményt a pártolók

Szerkesztői üzenetek.

lúknak küldi azt. Mindkét mű becses olvasmány, mert az egyik győztesül meggyar regényirodalmunk gyűlölcse, míg a másik a világirodalom egyik hírneves műve. E két mű köznevelés nemcsak honi irodalmunkat emeli értékben, de büszkén is szolgálhat arra, hogy olvasó közönségünk azon része, mely gyakran silány farszemélyekre adja ki pénzét, mert nem ismeri a szerzőket, — négy forintnyi évdíjjal csoportosuljon ezen társulat köré, melynek cége alatt bizonyára csak olyan olvasmányokat kap, melyeket nem kell félredobnia.

— *(Gy. László Kálmán „A lég urai“)* című munkájának, melyben a madárvilágot ismerteti, most már 5. és 6. dík füzeté is megjelent két külön-nyomatu ábrás táblával. E nagyérdemű s meleg kedéllyel írt vonzó olvasmányból lapunk már több ízben kösült mutatóanyagot, s így másként ajánlanunk azt szinte felesleges.

Zeneművek.

— *(Abrányi Zongorára alkalmazva)* egy ázsias kiállításán fűszelhet hat eredeti zenekép jelent meg, Petőfi költeményeire. Kapható a filset Rózsavölgyi és társánál. — Abrányi Kornél, mint a magasabb magyar műzene egyik előbarcosát előnyesen ismeri közönségünk, s így műveinek ajánlása fölszemes.

Nemzeti színház.

Előadásra ki vannak tűzve: április 16. *Caikós*. 16. *Lear király*. 17. *Norma*. 18. *Mirabeau ifjúsága*. 2. or. 19. *Fra-Diavolo*. 20. *Szevetségesek*. 21. *Afrikai nő*. — További előkészületekre kifüszelt: *Bénoiton család*, *Narancsvirágok*, *Flóra*, *Bénelőzött*, *Fajtaszkodás*, *Montius Sinten*, *Foa és Pitt*, *III. Anna*, *Vid*, *Vasul*, *Dalma*, *szimfónia*; *Bűvös vadász*, *Lohengrin*, *operák*.

— *Bajdra*: S. F. Birálatok írására sem terünk, sem időnk, s csak azt mondjuk, hogy sem nem jók, sem nem rosszak.

— *„Isten veled hazám“*: olvassa el ön Eötvös József hasonlartgyu költeményét. A másik tárgyánál fogva egyáltalán nem való lapunkba.

— *„Az egérkö“* ismertetését adni fogjuk.

— *Tolcsadra*: N. St. G-nak. A késedelmet nem mi okoztuk. Különbben a rövidebb, időhöz kötött, vagy általánosabb érdeklő cikkeknél a többiek fölött mindig előnyük van. Az ígért természetrajzi dolgokat szivesen látjuk.

— *Ó Toplitéra*: „Hozzád és „Emlékszel-e?“ nálunk meg nem jelennek, mert szerelmes verseket nem igen adunk, még a kitiűnbők közül sem.

— *Kalocsára*: Cs. L-nak. A kérdéses ügyben tessék Tettey Nándor urhoz (Ráth Mór ur könyvkereskedésében) fordulni.

— *Boroszlóba*: A jövő számban jön. A „Breslauer Zeitung“ ama kivágott oikkeit itt már régen ismertük.

— *Dentára*: H. V-nak. A mintegy harminc egyűlvé forrt és kaktuszszerűen nőtt körte-ágat leírásával együtt a természettudományi társulat titkáranak adtuk át, ki azt a közlelbbi ülésen fogja bemutatni. Az érdekes természeti ritkaság innen — az ön meghatalmazása folytán — a nemz. muzeum ritkaságai közé vándorol.

— *Pesten*: T. D-nak. „Kedvesem sirja fölött.“ Igen gyönge kísérlet, Schiller „Keztyűje“ meg nagyon is pongyolára van szabva.

— *Pesten*: M. G-nak. A „Szülőföldemen“ című versben egy jó van, t. i. ez a komikus rím „— kis csolnakot, — benne gatot“ gátat helyett. Ha az alkotmányos törvények szavait is így tudja ön kiforgatni, mondjon le a poétaságról és álljon be — Bismarcknak vagy minék.

— *Szombatságra*: Megkaptuk: azonban kérjük a leveleket mindig elegendő bélyeggel ellátni, mert itt a hiányzók árát kétszeresen veszik meg rajtunk.

Előfizetési fölhívás

„HAZÁNK S KÜLFÖLD“

című ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti

KÉPES HETILAPRA.

Évnegyedre csak 1 forint 50 kr.

Ez idei jutalomképünk, költséges szines nyomatban Madarász Viktor muzeumi kitiűnő szép festménye után készül s Frangepán és Zrinyinek a bécsujhelyi börtönben utolsó találkozását ábrázolja. E kép nagyságára a multévi „Dobozi“-nak párja, s oly szép leend, hogy biztosan várhatjuk e tekintetben legtekintélyesebb lapjaink elismerését.

„Zrinyi és Frangepán“

vagyis most már munkában levő ez idei jutalomképünket minden egész éves előfizetőnk megkapja (a 30 kr. csomagolási és bélyegilleték beküldése után), s fél éves vagy negyed éves előfizetőink is, ha már előfizetéseiket egész évre kiegészítették s a 30 krt is beküldötték.

Tavalyi „Dobozi“ című szines nyomatu jutalomképünket előfizetőink kedvezmény-kép 1 frt s 30 kr. csomagolási díj beküldése mellett megkaphatják.

Előfizetési föltételek:

Április—december végeig háromnegyedévre	4 frt 50 kr.	Április—juniusi évnegyedre	1 frt 50 kr.
Április—szeptemberi fél évre	3 „ — „	A kép csomagolási díja	— „ 30 „

Pest, március 16. 1866.

Székely Viktor,
„HAZÁNK S KÜLFÖLD“ szerkesztője.

Emich Gusztáv,
m. akad. nyolcad., s „HAZÁNK S KÜLFÖLD“ kiadója.